

INFORME DE LA COMISSIÓ DE DEFENSA DE LA COMPETÈNCIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA SOBRE L'OPERACIÓ DE CONCENTRACIÓ CONSISTENT EN L'ADQUISICIÓ PER BANCO BILBAO VIZCAYA ARGENTARIA, S.A., DEL CONTROL EXCLUSIU A TRAVÉS D'UNA OFERTA PÚBLICA D'ADQUISICIÓ (OPA) HOSTIL DE BANC SABADELL, S.A.

EXPEDIENT: PROM-2024-01. INFORME FASE 2 CONCENTRACION BBVA-BSABADELL

Sra. Carmen Rodilla Martí

Sr. Carlos Gómez Asensio

Sr. José Miguel Corberà Martínez

A València, a 19 de desembre de 2024

La Comissió de Defensa de la Competència de la Comunitat Valenciana (CDCCV), en la data i amb la composició a dalt expressada, sent ponent Sra. Carmen Rodilla Martí, ha emés el present informe en resposta a la petició cursada per la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC), sobre la valoració de l'impacte de la concentració sol·licitada executada a través d'una oferta pública d'adquisició de les accions del Banc de Sabadell per part del Banco de Bilbao Vizcaya Argentaria (d'ara en avant, BBVA) en la Comunitat Valenciana.

Sumari:

I. ANTECEDENTS.

II. COMPETÈNCIES DE LA CDCCV.

III. SITUACIÓ DEL SECTOR BANCARI ESPANYOL.

IV. AVALUACIÓ DE L'OPERACIÓ PLANTEJADA (OFERTA PÚBLICA D'ADQUISICIÓ DE LES ACCIONS DEL BANC DE SABADELL PER PART DEL BBVA).

1. QÜESTIONS PRELIMINARS.

2. EL MERCAT COM A FACTOR DISCIPLINARI: PODER DE MERCAT.

2.1. Quotes de mercat.

2.2. Barreres d'entrada i expansió.

2.3. El poder de la demanda.

3. ELS REMEIS PROPOSATS.

4. AFECTACIÓ A PART DEL MERCAT ESPANYOL.

V. CONCLUSIONS.

I. ANTECEDENTS

1. En data 2 de juliol de 2024, mitjançant una nota interna del Gabinet Tècnic de la Conselleria d'Hisenda, Economia i Administració Pública, es remet al Servei de Defensa de la Competència la Resolució 133/XI, del Ple de Les Corts Valencianes, adoptada en la reunió de 30 de maig de 2024, sobre el rebuig a una major concentració bancària i el foment d'un sistema financer valencià (BOCV núm. 69, de 7.06.2024, pàg. 11). Esta resolució, entre altres, insta el Consell a elaborar un informe sobre l'impacte social i econòmic d'esta possible absorció, l'accés de la ciutadania a la xarxa d'oficines o l'impacte sobre les petites i mitjanes empreses valencianes.

Esta resolució es remet al Servei de Defensa de la Competència i a la Comissió de Defensa de la Competència de la Comunitat Valenciana (CDCCV), perquè s'elabore l'informe requerit al Consell, "en l'àmbit de les seues competències". Esta sol·licitud va donar origen a l'expedient "VAR-2024-25. Resolució Corts concentració Bancària"

2. Amb data 21 de novembre de 2024, a través del sistema intern de coordinació i intercanvi d'informació CNMC-CCAA, es rep la sol·licitud d'informe preceptiu i no vinculant previst en art 58.1 LDC sobre l'operació de

concentració consistent en l'adquisició per BANC BILBAO VIZCAYA ARGENTARIA, S.A. (BBVA), del control exclusiu a través d'una oferta pública d'adquisició (OPA) hostil de BANC SABADELL, S.A. (SABADELL), dirigida a la CDCCV.

El Servei de Defensa de la Competència (el Servei), obri l'expedient PROM-2024-01. INFORME FASE 2 CONCENTRACION BBVA-BSABADELL, i dona trasllat urgent a la Sra. Presidenta de la Comissió de Defensa de la Competència, a fi que s'emeta el corresponent informe preceptiu.

Rebuda esta nota succinta del Servei, la CDCCV, en la seua sessió d'11 de desembre de 2024, acorda emetre informe de promoció de competència en l'expedient PROM 2024-01, nomenant ponent del mateix a la Sra. Presidenta, Sra. Carmen Rodilla Martí.

3. La sol·licitud d'informe de la Directora de Competència de la CNMC, informa esta Comissió que, amb data 31 de maig de 2024 va tindre entrada en dita alta organisme, notificació de l'operació de concentració consistent en l'adquisició per BANC BILBAO VIZCAYA ARGENTARIA, S.A. (BBVA), del control exclusiu a través d'una oferta pública d'adquisició (OPA) hostil de BANC SABADELL, S.A. (SABADELL), grup financer espanyol present en el mercat de servicis bancaris, oferint diversos servicis de banca minorista, banca corporativa, banca privada, banca d'inversió, mitjans de pagament i operacions monetàries en mercats financers. SABADELL també està activa a Espanya en el sector d'assegurances i fons de pensions i de manera accessòria en activitats relacionades amb l'àmbit immobiliari. Encara que SABADELL és present en 15 països, destaca la seua posició a Espanya, especialment en les Comunitats Autònomes de Catalunya i Comunitat Valenciana.

Esta notificació va donar lloc a l'expedient C/1470/24 BBVA/SABADELL de la CNMC.

La Direcció de Competència va formar expedient i va elaborar el corresponent informe de l'operació juntament amb una proposta de resolució, conforme estableix l'article 57.1 LDC.

El Consell de la CNMC va adoptar, amb data 12 de novembre de 2024, la resolució en primera fase en la qual es va acordar iniciar la segona fase del procediment conforme a l'article 57.2 c) de la LDC, per considerar que no es pot concloure que els compromisos presentats en primera fase resolguen tots els problemes de competència identificats.

És, doncs, dins d'esta segona fase, i conforme al que es preveu en l'article 58.1 LDC i 65.3 del Reglament de Defensa de la Competència, per la qual la Direcció de Competència de la CNMC sol·licita el preceptiu informe de la Comissió de Defensa de la Competència de la Comunitat Valenciana, adjuntant una nota succinta i remetent la documentació corresponent, emparada en deure de secret i confidencialitat.

II. COMPETÈNCIES DE LA CDCCV

La Comissió de Defensa de la Competència de la Comunitat Valenciana no compta, entre les seues competències, amb la relativa a la valoració de les operacions de concentració¹, funció que ha sigut clarament atribuïda a altres òrgans i administracions de l'Estat Espanyol i de la Unió Europea: la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC)² i la Comissió Europea³ respectivament.

No obstant això, la Comissió de Defensa de la Competència de la Comunitat Valenciana sí que es reconeix la seua competència en matèria d'elaboració decisions de promoció de competència, en el marc de la qual situem l'elaboració del present informe.

La Llei 15/2007, de 3 de juliol, de Defensa de la Competència (d'ara en avant LDC) i el seu desenrotllament reglamentari (Reial decret 261/2008, de 22 de febrer) estableixen dos àmbits diferenciats d'actuació de les autoritats de competència: les funcions consultives i de promoció de la competència, i les funcions en matèria sancionadora.

La CDCCV, conforme al que es disposa en l'article 1 del Decret 50/2012, de 23 de març, pel qual es crea la Comissió de Defensa de la Competència de la Comunitat Valenciana i s'aprova el seu reglament (Decret 50/12), i en el marc del que s'estableix en la Llei 1/2002, de 21 de febrer, de Coordinació de les Competències de l'Estat i les

¹ Decret 50/2012, de 23 de març, del Consell, pel qual es crea la Comissió de Defensa de la Competència de la Comunitat Valenciana i s'aprova el seu reglament.

² En virtut de la Llei 15/2007, de 3 de juliol, de Defensa de la Competència (arts. 9, 10, 13, 55 ss) i Llei 3/2013, de 4 de juny, de creació de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (art. 5.1d)),

³ Reglament (CE) No 139/2004 del Consell de 20 de gener de 2004 sobre el control de les concentracions entre empreses.

Comunitats Autònomes en matèria de Defensa de la Competència, té atribuïdes tant les funcions sancionadores com les consultives i de promoció en matèria de competència.

En este sentit, establix l'article 1 apartat 2 del Reglament sobre la composició i funcionament de la Comissió de Defensa de la Competència de la Comunitat Valenciana, aprovat pel Decret 50/12, que són funcions de la Comissió de Defensa de la Competència: “c) Exercir la funció consultiva en matèria de competència i de promoció i estudis d'investigació en la matèria”.

Referent a això, de conformitat amb el que es disposa pels articles 9 i 10 del Reglament de la Llei de Defensa de la Competència, aprovat per Reial decret 261/2008, de 22 de febrer (RDC), la funció de promoció de la competència es desenrotllarà amb els instruments que es consideren adequats i, especialment, mitjançant l'elaboració d'informes, estudis, treballs d'investigació i propostes, podent recaptar dels sectors econòmics afectats dades i informacions sobre la situació dels mercats.

En concret establix l'art. 9.2 RDC que la Comissió podrà elaborar informes i propostes respecte dels projectes i proposicions de normes, així com dirigir a les Administracions Públiques proposades per a la modificació o supressió de les restriccions a la competència efectiva derivades de la seua actuació o per al manteniment o restabliment de la competència en els mercats.

De conformitat amb l'exposat, la CDCCV considera que és rellevant, des de la seua funció de promoció de la competència, l'elaboració i presentació de l'informe, en el qual es realitzarà una valoració, des del punt de vista de la promoció de la competència, de l'operació de concentració, consistent en l'adquisició per BBVA del control exclusiu a través d'una oferta pública d'adquisició (OPA) hostil de Banc de Sabadell i el seu impacte en el mercat de finançament, especialment, en el valencià.

III. SITUACIÓ DEL SECTOR BANCARI ESPAÑOL

En els últims anys, el sector bancari espanyol ha experimentat profundes transformacions marcades per tres circumstàncies que considerem centrals: en primer lloc, els processos de concentració i consolidació del mercat⁴ (amb especial intensitat en 2021, de la mà de l'autorització de dos concentracions entre entitats de crèdit; la primera, en primera fase i amb compromisos, de març de 2021 entre CaixaBank i Bankia (C/1144/20); i una segona, de 29 de juny de 2021, que va afectar a Unicaja Banco i Liberbank, també en primera fase amb compromisos (C/1194/21), fins i totque, ja amb menor virulència, esta activitat s'ha mantingut en 2023, quan es produïx l'última de les operació de concentració en el sector, de menor grandària, entre Abanca i Targobank (C/1386/23)⁵); en segon terme, s'ha beneficiat d'un impuls a costa de fons públics sense presents. L'anomenat rescat financer del sector, secundat pel Fons de Reestructuració Ordenada Bancària (FROB) i supervisat per institucions europees, que, a més, va accelerar la consolidació del sector, promovent que nombroses entitats xicotetes i mitjanes siguen absorbides per grans bancs. Finalment, ràpids avanços en la tendència cap a la digitalització del mercat (favorable a l'entrada de nous operadors tecnològics, el model de negoci dels quals es desenrotlla totalment en línia, que, no obstant això, ostenten encara una quota de mercat reduïda i s'enfoquen en mercats nínxol⁶, de manera que, en general, no poden considerar-se competència de la banca tradicional). Estes dinàmiques, que no han afectat exclusivament el mercat espanyol, sinó que han d'emmarcar-se en un context global, han remodelat el panorama financer del país més intensament que en altres països, presentant un cert contrast amb mercats com l'alemany, el francès, l'austríac i l'italià, on la concentració és considerablement menor⁷.

⁴ Per a un seguiment detallat de les operacions de concentració que s'han anat succeint en el mercat espanyol, vegeu <https://www.bde.es/f/webbde/gap/secciones/salaprensa/informacioninterres/reestructuracionsectorfinanciero/arc/mapa-sector2021.pdf>.

No obstant això, part de la doctrina, FERNANDEZ-BOLLO, É., ANDREEVA, D., GRODZICKI, M., HANDAL, L., PORTIER, R., “Euro area bank profitability and consolidation”, *Revista de Estabilidad financiera*, núm 40, 2021, pàgs. 90-118, pàg. 93, sosté que, malgrat el renou que alça, materialment el nombre de concentracions no és tan elevat i que les que s'efectivament s'han executat ho han sigut en el context de liquidació d'uns certs operadors, més que a conseqüència d'interessos comercials.

⁵ L'anterior ona de concentracions té lloc entorn de 2017 i 2018, amb les següents operacions: Bankia i BMN (C/0901/17), Banc Santander/SEMS (C/0873), Bankinter i EvoBanco (C/0985/18), entre altres.

⁶ La pròpia CNMC al·ludix a la contestació al requeriment que se li va cursar al BdE en el qual este, citant un informe del Fons Monetari Internacional on s'aprofundix en la situació de les *Fintech*, considerava que estes entitats, encara que tenen una presència que va en augment, centren les seues operacions sobretot en el segment de servicis de pagament, mentres que en la resta dels àmbits, no poden considerar-se competidors de la banca tradicional.

⁷ El BCE va publicar les estadístiques anuals sobre el nivell de concentració bancària a la UE (https://data.ecb.europa.eu/search-results?searchterm=ssi.a.*.122c.s10.x.a1.z0z.z), llançant uns resultats que, per a la banca espanyola, se situen en 1327 punts HHI, això és, una concentració considerada com a moderada. Altres països del nostre entorn presenten diferents índexs de concentració. Per davall, per exemple,

Estos esdeveniments han cisellat un model de mercat caracteritzat per trobar-se dominat per un xicotet grup de grans entitats que concentren la major part dels actius i el volum de negoci. Entre elles, destaquen CaixaBank, el Banc Santander, BBVA, Banc de Sabadell. Esta conformació és resultat tant de tendències del mercat (entre elles, una forta crisi econòmica mundial, que, a Espanya, es va concretar, a més d'en el rescat bancari, en la desaparició de les caixes d'estalvi), però també a una forta activitat en el camp de les fusions i adquisicions, circumstàncies les dos que van reduir dràsticament el nombre d'entitats, passant de més de 50 institucions abans de 2008 a menys de 10 en l'actualitat, tenint només 4 d'elles rellevància sistèmica: el Banc de Santander, el BBVA, CaixaBank i Banc de Sabadell⁸.

En este mercat, els bancs espanyols, especialment les entitats d'importància sistèmica, com la resta dels seus homòlegs europeus, operen en un entorn liberalitzat però altament regulat, influït per les polítiques dictades pel Banc Central Europeu (BCE) i els requisits de capital impostos per diferents instruments reguladors internacionals (Basilea III), normativa que ha contribuït a enfortir l'estabilitat del sistema, afavorint, en gran part, la consolidació i concentració del mercat⁹.

Una de les preocupacions tradicionals ha sigut les taxes de rendibilitat del sistema, no tant de la solvència¹⁰. Es tracta d'un mercat que el seu nivell de beneficis ha anat evolucionant, no sols depenent de la seua estructura o conformació (quanta competència existix en el mercat), sinó també al so de les polítiques monetàries adoptades pel BCE (tipus d'interès que han anat fluctuant d'acord amb l'execució de determinades polítiques econòmiques i control d'inflació). Així, durant un llarg període de temps, es van mantindre uns baixos tipus d'interès amb l'objectiu d'estimular la concessió de crèdit per a accelerar l'economia. Esta situació va reduir sensiblement els margens de benefici dels bancs per les operacions actives, encara que precisament este tipus mesures està dirigida a reactivar la demanda i concessió de crèdit, incrementant-se per això el número i rellevància de les operacions actives. No obstant això, l'actual política restrictiva fixada pel BCE a través del recent increment de tipus ha contret la concessió de crèdit refredant l'economia, però alleujat en gran manera esta pressió, permetent augmentar els margens de beneficis.

Paral·lelament, s'han anat adoptant una sèrie de mesures d'actualització i modernització per part d'operadors de la banca tradicional. Així, es pot observar un intens procés de digitalització, que, malgrat haver requerit considerables inversions en tecnologia, ha afavorit un important estalvi a conseqüència de la notable reducció de la xarxa de sucursals físiques i personal. Este nou context digital també ha permès la irrupció de nous actors com el sector *Fintech* i els anomenats *Neobancos*. Encara que esta reconfiguració de l'operativa a través de la que es presten els servicis ha incrementat els canals d'intermediació i repercutit positivament en uns certs segments de clients i consumidors, també ha generat un impacte negatiu doble: d'una banda, en alguns consumidors especialment vulnerables (residents de zones rurals, consumidors d'una certa edat i baixa renda) i, per una altra, des d'una perspectiva macro, en el mercat laboral (reduccions de plantilla¹¹ a conseqüència de l'eliminació de solapaments

pot trobar-se Luxemburg (316), Alemanya (326), Àustria (424), França (606) i Itàlia (760). Les estadístiques reflectixen la quota de mercat que controlen els cinc operadors més grans. Mentre que en Espanya, en 2023 es correspon amb un 69,48%; per exemple, a França, només s'aconsegueix el 45,3%.

⁸ Segons el Banc d'Espanya, l'evolució de la puntuació de les OEIS espanyoles és relativament estable. I es qualifiquen de tals únicament el Banc Santander (que va adquirir al juny de 2017 el Banc Popular), el BBVA, CaixaBank (Bankia s'integra en CaixaBank al març de 2021) i el Banc de Sabadell. Vegeu <https://www.bde.es/wbe/es/areas-actuacion/politica-macropprudencial/herramientas-macropprudenciales/entidades-importancia-sistematica/> i BdE, "El Banc d'Espanya actualitza la llista d'Altres Entitats d'Importància Sistèmica i establix els seus matalassos de capital macropprudencials per a 2024", 2023 i BdE, "El Banc d'Espanya designa una Entitat d'Importància Sistèmica Mundial i establix el seu matalàs de capital macro prudencial per a 2026", 2024. El Banc Santander és l'únic que pertany a la subcategoria 5 i és considerat, a més, com a Entitat d'Importància Sistèmica Mundial, sent el BBVA qualificat com de subcategoria 4, CaixaBank de 2 i Banc de Sabadell de 1.

⁹ S'ha criticat, encara de manera tímida, que el disseny d'esta regulació, l'objectiu central de la qual és l'estabilitat del sistema, imposa una sèrie de mesures que afavorixen indirectament la creació de grans bancs que operen transnacionalment, en valorar de manera positiva la diversificació de fonts de finançament i uns nivells elevats de capital i liquiditat, que incrementen els costos, tant fixos com variables, de les entitats, fomentant la tendència cap a la concentració del sector. Això es fa en la creença que el nivell de risc que assumixen este tipus d'entitats de major grandària és menor que aquell en el qual incorren els bancs més xicotets, encara que les evidències d'este punt de partida estan més que discutides.

¹⁰

¹¹ Les operacions de concentració horitzontals solen, encara que això no és necessàriament el cas, comportar l'eliminació de duplicitats organitzatives. De fet, constituïx esta una dels avantatges que s'al·leguen com a estalvis que seran repercutits aigües-avall. Així, s'elimina n solapaments estructurals, entre els quals es troben tant elements materials com personals, especialment afectant regions en els quals els operadors tinguen una gran implantació i forta presència. Recordem, encara que això no vaja a ser objecte d'un exhaustiu tractament, que com a conseqüència directa de les últimes operacions de concentració, van desaparèixer més de huit mil llocs de treball no sols arran de l'eliminació i tancament de nombroses oficines i sucursals, sinó també de personal dependent en oficines centrals les funcions de les quals van passar a ser amortitzables i absorbides per l'estructura del banc en el qual es van integrar (si s'amplia el marc temporal, entre 2019 i 2022, s'ha reduït el nombre de treballadors del sector bancari en més d'un 60%, afectant més de 100.000 treballadors). Es pot deduir de les dades que l'operació no sols afectarà l'ocupació en aquelles zones en les quals vagen a desaparèixer a curt o a mitjà termini oficines, sinó també en les àrees en les quals es troben els servicis administratius centrals de les operadores.

d'estructures internes de funcionament i tancament de sucursals¹², afectant la qualitat del servei que es proporciona).

El procés ha vingut avalat per les institucions de supervisió del mercat bancari tant espanyol com europeu, emparant-se en unes teories econòmiques que defenien que l'estabilitat econòmica correlaciona amb la talla dels operadors. Tesi que, si bé en el moment d'aplicar-se les reformes eren poc discutides, en retrospectiva algunes de les seues premisses semblen ser qüestionables i les evidències i resultats amb els quals ja comptem són, com a mínim, ambigus.

La concentració ha produït dos conseqüències positives: una que repercutix en els propis operadors bancaris, i que pot entrar en conflicte eventualment amb els objectius que persegueix la política de defensa de la competència (alta rendibilitat perseguida pel regulador bancari contra preus baixos i margens ajustats, producte de la competència en el mercat), i una segona relacionada amb l'estabilitat del sistema financer.

Respecte de la primera, per gran part de la literatura econòmica espanyola s'atribuïa al mercat bancari espanyol un problema de baixos margens de beneficis. Es considera que els bancs juguen un paper fonamental en el sistema financer, en tant que principals proveïdors de crèdit. So rendibilitat, d'acord amb les teories d'economia monetària clàssica, són font clau dels fons per a aportar la intermediació financeria i el creixement econòmic¹³. Estos constitueixen, al seu torn, la primera línia de defensa que protegeix contra pèrdues en escenaris on es produïx una disminució de l'activitat econòmica en la mesura en la qual van parcialment dirigits a nodrir els fons de reserves. D'acord amb estes teories ja discutides¹⁴, l'existència de bancs amb baixa rendibilitat en l'economia espanyola pot incrementar els riscos de desestabilització financeria (*franchise value doctrine* com a garant de pràctiques prudentes i cauteloses en el mercat financer), no sols en termes d'elevats costos de finançament dels propis bancs, sinó també tornant-los més vulnerables a les crisis de liquiditat, susceptibles fins i tot de contagiar altres entitats. Igualment, s'estimava que els bancs poc rendibles poden presentar incentius superiors que operadors més grans per a assumir riscos buscant majors beneficis, i al fet que queden protegits del fracàs d'inversions més exposades al no ser assumiuas les pèrdues patrimonialment pels socis (responsabilitat limitada i baixos nivells de capital i de reserves en relació amb les activitats que operen) ni pels administradors que adopten la decisió estratègica, mentres que, en canvi, sí que s'apropien els rendiments traduïts en beneficis i dividendes derivats d'inversions exitoses.

S'han al·legat raons tant de tipus cíclic com estructural que explicarien la referida baixa rendibilitat dels bancs europeus en comparació amb uns altres, com els nord-americans¹⁵. Així, la sobrecapacitat en la zona euro es manifestaria, en opinió de part de la doctrina, en forma de mercats fraccionats amb nombrosos competidors que tenen una capacitat limitada per a cobrir els seus costos de manera sostenible, incloent-hi el cost del risc (el mercat alberga massa bancs febles). Addicionalment, es considerava que esta elevada fragmentació comporta una xarxa d'oficines molt costosa de mantindre. La situació de “forta competència” en el mercat bancari contribuïa,

És cert que el presentat no és un escenari necessari, en la mesura en la qual els avantatges de l'operació no sols siguen extractives dels clients i consumidors, sinó que es tracte de veraders beneficis d'eficiència, que els permeten augmentar la base de clients i consumidors, la qual cosa comportarà una ampliació (o manteniment) de la plantilla per a poder donar servei a estos. Però, des d'una perspectiva conservadora i, sobretot, a partir de l'experiència acumulada, la probabilitat d'este desenllaç no sembla excessivament elevada.

¹² Entre 2008 i 2023, s'ha reduït el nombre d'oficines en més d'un 60%. MAUDOS, J., “La concentración regional del mercado bancario español”, *Cuadernos de Información económica*, n° 251, 2016, pàgs. 49-62 afectant desigualment en les diferents regions a Espanya.

¹³ FERNANDEZ-BOLLO, É., ANDREEVA, D., GRODZICKI, M., HANDAL, L., PORTIER, R., “Euro area bank profitability and consolidation”, *Revista de Estabilidad financiera*, núm 40, 2021, pàgs. 90-118, pàg. 94.

¹⁴ LIIKANEN, E., et al, “High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector”, 2012, pàg. 36 on s'explica que els bancs xicotets tenen unes certes característiques financeres que poden fer-los més estables en alguns aspectes. Per exemple, se suggerix que tenen una major ràtio de capital Tier 1 (cosa que significa una major proporció de capital d'alta qualitat, que permet absorbir pèrdues millor). Addicionalment, també compten amb una base de finançament més estable (superior proporció de dipòsits de clients reduïx la seua dependència de fonts de finançament volàtils).

¹⁵ Encara que en comparació amb les entitats bancàries de l'entorn europeu, la rendibilitat dels bancs espanyols és superior. Banc d'Espanya, “Situación del sistema bancario español y principales riesgos y retos de futuro. Encuentro Financiero ABC Deloitte”, 2924, pàg. 7. Vegem-se les xifres també posades a disposició pel BCE, on es mostra que la rendibilitat a Espanya està per damunt de la mitjana europea i pot correlacionar-se fàcilment esta taxa de rendibilitat amb els Estats on major és la concentració bancària (<https://data.ecb.europa.eu/main-figures/supervisory-banking-data/balance-sheet-composition-and-profitability?tab=key+indicators&indicator=Return+on+equity+%28RoE%29>). Les xifres de RoE dels bancs espanyols també són ressenyables en comparació amb els seus homòlegs europeus. Les xifres són exclusivament negatives en 2020, havent augmentat des de llavors fins a un 14,1% (<https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/sup/sup.q.es.w0.z.i2003.tsii.z.z.pct.c>), mentres que Alemanya es troba en un 5,87%, França, el 6,78%.

CARBÓ VALVERDE, S., RODRÍGUEZ FERNÁNDEZ, F., “Situación del sector bancario español y europeo: perspectivas para 2017”, *Cuadernos de Información económica*, núm. 255, 2016, pàgs. 11-20 els qui ressalten que les entitats espanyoles es trobaven llavors en una situació privilegiada dins del context europeu, sent la ràtio preu-valor comptable de la indústria bancària espanyola superior a la dels grans sectors europeus.

adicionalment, a abaratir el finançament, entre uns altres, de qüestionables crèdits hipotecaris, produint una bombolla immobiliària, que es va considerar fruit d'una agressiva política de competència, on es “sobrerremuneraven” depòsits per damunt de la rendibilitat dels préstecs. La situació descrita va ser, en fi, fortament criticada pel Banc d'Espanya, que va sancionar durament les conegudes com a “guerres de passiu”¹⁶.

L'estabilitat del mercat es va erigir com a objectiu central en el sector bancari en la zona euro després de 2007 en un context complex en el qual el que s'inicia com una crisi financera, es reconvertix en una crisi de deute sobirà, que dona lloc a una crisi en una recessió de doble caiguda. En este context, van coincidir tant necessitat d'augment del recurs a reserves com un considerable volum de préstecs impagats o morosos. Encara que posteriorment la rendibilitat s'ha recuperat, és cert és que no s'ha tornat als nivells previs a la recessió. A conseqüència de la baixa inflació continuada, la política monetària que es va adoptar en els anys següents va ser de manteniment. Els màrgens que s'obtenen pels interessos bancaris es van anar erosionant, sumat a les crisis cícliques de rendibilitat.

No obstant això, en els últims anys, esta situació ha virat. Primer, perquè la reestructuració del mercat bancari espanyol ha reduït ràpidament el nombre d'operadors, eliminant gran part dels competidors. Però, a més, perquè s'ha adoptat pels bancs centrals, a conseqüència del panorama global i a l'uníson amb altres administracions encarregades de la política monetària, una política restrictiva per la qual s'han elevat dramàticament els tipus d'interès, recuperant uns màrgens de beneficis quantiosos i permetent obtindre uns beneficis històrics.

En segon lloc, esta concentració se suposa que contribueix a reforçar l'estabilitat del conjunt del sistema financer (que comprén tant els intermediaris financers com, els mercats i les infraestructures del mercat), això és, la seua capacitat de suportar els xocs i de solucionar desequilibris financers i la seua solvència. Esta situació servix, a més de les pròpies entitats (millorant la seua rendibilitat¹⁷, com s'acaba de veure), a l'interés públic de la mà de sinergies de costos, major diversificació dels ingressos i l'enfortiment de la resiliència del sector¹⁸. No obstant això, també planteja importants problemes, com la correcta valoració dels riscos d'execució que els bancs han de gestionar i un impacte superior a conseqüència del seu increment de la rellevància sistèmica de les entitats resultants.

Reconeix esta autoritat que las entitats bancàries no poden considerar-se operadors comuns de mercat, ja que posseïxen característiques distintives que determinan que les seues conductes puguen afectar a molt diversos béns jurídics públics i privats tutelats jurídicament. Durant molts anys i especialment després de la crisi econòmica de la dècada passada, es va entendre que la pròpia competència, o la seua intensitat, més prompte, en el sector financer, havia pogut ser una de les causes que havien conduït a alguns operadors a assumir riscos i pràctiques arriscades, precisament en un marc de regulació i supervisió amb unes certes carències, creences de les quals esta autoritat se separa. No obstant això, la conclusió a la qual hem d'arribar després de l'observació de lus motius que van conduir a la crisi no haver de ser la conveniència d'una omissió o una aplicació més matisada de les normes *antimonopoli* en este sector. Bé al contrari, la competència és una condició necessària per a crear incentius que generen pràctiques eficients i inversions en innovació indispensables per a millorar el mercat i que repercutisquen positivament en els consumidors. Buscar l'estabilitat financera a costa del funcionament competitiu del mercat, inaplicant un estricte control de concentracions que permeta a les entitats créixer ràpidament, i perjudique els consumidors mai hauria de ser una opció. No estan renyides les dos polítiques (competència i estabilitat), però esta última ha d'aconseguir-se amb mesures reguladores d'obertura de mercats, que canvien el *proxy* de la seguretat i estabilitat des de la grandària a una valoració conjunta de capitalització adequada a riscos, diversificació de riscos, models de gestió robustos amb controls interns efectius, liquiditat, etc. en cap cas inaplicant part del Dret que garantix el benestar del consumidor¹⁹.

Per rellevants i indispensables que puguen resultar per a l'interés públic los arguments dirigits a obtindre un context d'estabilitat, que posen l'accent en la contribució a la millora de les sinergies, la solvència i la capacitat econòmica i financera de l'eventual empresa resultant de l'operació, no són estos elements que hagen de valorar-se en primer terme per les autoritats de competència, sinó, per descomptat, per altres Administracions i Agències públiques. Les

¹⁶ Arribant a amenaçar el Banc d'Espanya i el Ministeri d'Economia en 2011 amb sancions i penalitzacions als bancs que remuneraren els depòsits per damunt del mercat i dels líndars de rendibilitat.

¹⁷ Alguna cosa que, aparentment es va entendre com a problema. FERNANDEZ-BOLLO, É., ANDREEVA, D., GRODZICKI, M., HANDAL, L., PORTIER, R., “Euro area bank profitability and consolidation”, *Revista de Estabilidad financiera*, núm 40, 2021, pàgs. 90-118, pàg. 93. En considerar l'excés de capacitat i la baixa rentabilitat com un dels hàndicaps del sector. Especialment arran de la crisi del coronavirus.

¹⁸ FERNANDEZ-BOLLO, É., ANDREEVA, D., GRODZICKI, M., HANDAL, L., PORTIER, R., “Euro area bank profitability and consolidation”, *Revista de Estabilidad financiera*, núm 40, 2021, pàgs. 90-118.

¹⁹ CARLETTI, E., HARTMANN, P., ONGENA, S., “The economic impact of merger control. What is special about banking?”, WORKING PAPER SERIES, Núm. 786 / JULY 2007, European Central Bank, 2007. Els autors sostenen què en el cas dels bancs, una aplicació consistent del dret de la competència incrementa els preus de les accions, al contrari del que succeïx amb empreses no financeres.

autoritats de competència orienten les seues decisions, també en matèria de control de concentracions, cap a l'obtenció de la fi marcada en la seua pròpia normativa: el bon funcionament del mercat i la competència efectiva, que, actualment, s'interpreta aconseguit a través del *consumer welfare standard*²⁰. L'objectiu, doncs, s'aconsegueix i, per tant, la concentració s'autoritza, no quan es contribuïska a l'estabilitat del sistema, sinó quan s'obtinguen eficiències que pugan garantir-se que van a repercutanar-se en el consumidor, traduïdas en menors preus, major qualitat i quantitat.

IV. VALORACIÓ DE L'OPERACIÓ SOL-LICITADA

1. QÜESTIONS PRELIMINARS

Esta autoritat admet la possibilitat que d'una operació de concentració empresarial puguen derivar-se sinèrgies o eficiències²¹ i està familiaritzada amb els clàssics arguments econòmics que es deriven de les economies d'escala i abast, així com amb els avantatges procedents d'operar i explotar una empresa de gran grandària, en comparació amb altres de menor magnitud, que poden resumir-se en: la superior capacitat de generar riquesa, creixement, innovació i benestar.

L'art. 6 del Reial decret 261/2008, de 22 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament de Defensa de la Competència, exigeix perquè la CNMC tinga en compte les eficiències econòmiques arrellegades en l'art. 10.1 h), que estes complisquen, això sí, una sèrie de requisits. En primer lloc, han de ser verificables, no merament especulatives. Es tracta d'una obligació implícita, procedent de la necessitat que el sol·licitant descriga "la seua naturalesa i efectes, quantificant els mateixos quan siga possible, així com el termini en què preveu que es desenrotllen, acreditant tots estos aspectes amb els mitjans al seu abast". De manera cumulativa, a més, les eficiències que s'espera que es valoren per part de l'autoritat han de ser específiques de l'operació²², no podent aconseguir-se similars resultats per mitjans menys restrictius de la competència i, finalment, es requereix que beneficien als consumidors, preferentment pertanyents al mateix mercat de referència on es produirà l'operació²³ amb promptitud o en un temps raonable²⁴, ja siga en termes de preus o de qualitat (fins i tot de l'oferta de nous) dels productes i servicis.

En compliment d'esta obligació, s'han al·legat tradicionalment, com a arguments compensatoris, eficiències que poden reconduir-se a dos categories en l'àmbit de les concentracions horitzontals²⁵ com la que ací ens ocupa: d'una banda, els estalvis de costos procedents de l'eliminació de duplicitats innecessàries i, per una altra, increments

²⁰ D'optar per estàndards d'anàlisis distintes al propugnado per l'escola de *Chicago*, com, per exemple, recorrent a paràmetres de l'escola de Friburg o ordoliberal, on se sacrifica el benestar del consumidor directe i a curt termini en preus en pro d'altres indicadors, com el correcte funcionament del mercat subordinat a l'existència de competència (la concurrència d'operadors no potencials, sinó actuals, en el mercat), el resultat de l'avaluació és encara més clars. Des d'esta segona perspectiva, s'utilitza un enfocament més institucional i regulador, que posa l'èmfasi en la creació d'un orde econòmic just i la protecció de la competència com un bé públic a tutelar en sí mateix. En lloc de centrar-se exclusivament en l'eficiència econòmica, es recorre al manteniment de la competència per a evitar l'abús del poder de mercat i esta (la competència) es configura, no sols com un mitjà per a un fi (l'eficiència), sinó un objectiu en sí mateix. Precisament, conforme a esta doctrina, les concentracions empresarials s'analitzen no sols des de la perspectiva de l'eficiència i de l'obtenció d'una millora neta final, sinó també en funció de com poden alterar les dinàmiques competitives del mercat a llarg termini, parant esment a la seua estructura.

²¹ S'avaluaran o esmentaran exclusivament els que l'autoritat de competència pot, directament, considerar. Uns altres, com la solvència i estabilitat del mercat, encara que rellevants des de la perspectiva d'interés públic, no quedarien dins de les competències de les autoritats. El que no vol dir en absolut que no hagen de ser tinguts en compte per altres agències o administracions distintes, com, per exemple, s'ha realitzat a través del Mecanisme únic de Supervisió (MUS). L'objectiu perseguit per este mecanisme, distint del de les autoritats de competència, és el de dotar seguretat i solidesa al sistema bancari europeu i augmentar la integració i l'estabilitat financeres a Europa per a obtindre la Unió Bancària. En este sentit, se sosté pel BCE la conveniència que es produïska una racionalització del sector bancari. A nivell macroeconòmic, es defén que la consolidació del sector pot portar a una major estabilitat del sistema financer que permeta, en un context de baixos tipus d'interés i augment de la pressió reguladora, mantindre un nivell suficient de beneficis. I que, no obstant això, no supose sacrificis des de la perspectiva de la gestió de riscos. La concentració de dos grans entitats permetria millorar la gestió de riscos, en diversificar carteres de clients i actius, la qual cosa dona major capacitat per a fer front a crisis financeres o problemes sectorials específics.

²² Directrius sobre l'avaluació de les concentracions horitzontals conformement al Reglament del Consell sobre el control de les concentracions entre empreses (2004/C 31/03) (d'ara en avant, Directrius), ap. 85. Debat que planteja GUTIERREZ CARRIZO, I., "Criterios sustantivos del control de concentraciones en la ley 15/2007", *Annuario de los mercados y la competencia*, 2007, pàgs. 51- 69, pàg. 64. PÉREZ MOLINA, M.A., "El criterio de la eficiencia económica (*efficiency defence*) en el ámbito del control de concentraciones en la Unión Europea", *Annuario de los mercados y la competencia*, 2015, pàgs. 307-340, pàg.333.

²³ Directrius, ap. 78.

²⁴ PÉREZ MOLINA, M.A., "El criterio de la eficiencia económica (*efficiency defence*) en el ámbito del control de concentraciones en la Unión Europea", *Annuario de los mercados y la competencia*, 2015, pàgs. 307-340, pàg. 330.

²⁵ En general, sense atendre esta concentració en particular, la doctrina entén que poden diferenciar-se quatre categories: eficiència productiva (concentració horitzontal), transaccional (concentració vertical), dinàmica i assignativa. PÉREZ MOLINA, M.A., "El criterio de la eficiencia económica (*efficiency defence*) en el ámbito del control de concentraciones en la Unión Europea", *Annuario de los mercados y la competencia*, 2015, pàgs. 307-340, pàg. 310 ss.

d'eficiència operativa²⁶.

Sobre el primer argument, relatiu a la reducció de los costos mitjans de producció al nivell més baix possible en un sector determinat, o, dit d'una altra forma, l'obtenció d'estalvis o eliminació de costos a conseqüència d'economies d'escala i abast, es considera que la concentració entre grans operadors del mercat bancari podria eventualment complir esta exigència en aconseguir sinergies beneficioses de la mà d'una combinació de les infraestructures de l'operador sol·licitant i les del Banc de Sabadell²⁷. Així, permetria racionalitzar la producció i distribució de molts dels servicis que oferixen, eliminant solapaments ineficients i reduint costos (actuals i futurs d'inversió) tant variables com fixos, en àrees com, per exemple, inversions en tecnologia (inversions específiques en ciberseguretat, però també en infraestructures tecnològiques per a millorar l'operativa *en línia*), oficines o sucursals i el seu personal i servicis administratius.

En atenció al segon argument, coneixen també las autoritatés reguladores la possibilitat que l'operació subjecta a anàlisi genere una empresa potencialment més robusta financera i econòmicament, que gaudiria per això d'una major capacitat per a competir, tant a nivell nacional com internacional, accedint a més capital, la qual cosa li permetria contractar un major nombre d'operacions actives i oferir productes nous més innovadores. L'increment del volum de negoci i l'obtenció d'una major quota de mercat permetria a la nova entitat enfrontar de manera més solvent la competència amb altres operadors del sector de la coneguda com a banca tradicional, però també als nous actors del sector *Fintech* o dels *Neobancs*. Així, en el supòsit concret de la concentració, la conjugació del múscul econòmic i financer de les dos entitats possiblement podia generar una institució més potent, situació que permetria marge i folgança per a afrontar crisis econòmiques amb una major solidesa financera, alhora que expandir el seu negoci i escometre inversions necessàries per a competir amb la resta dels operadors.

Respecte d'este últim punt, s'ha posat l'accent, per la promotora de l'operació, en la inversió necessària en innovació tecnològica i el necessari reforç o aprofundiment en la digitalització. A conseqüència de l'operació, se suggerix que els dos bancs combinarien recursos i coneixements tecnològics, la qual cosa podria afavorir el desenrotllament de productes més innovadors i eficaços per als consumidors i clients, als quals podrien accedir des de millors i més segurs canals en línia.

En resum, els beneficis de la possible eficiència de l'operació, concretats a través d'avantatges procedents de les economies d'escala i abast, així com dels estalvis que es derivarigan d'esta, igual que aquells avantatges que pogueren eventualment obtindre's amb la nova posició en termes de quota, que li permetria obtindre millors condicions (per exemple, més incentius per a invertir capital en l'operador, la qual cosa dotaria de més fons per a les seues operacions actives) redunden, sens dubte, en benefici del millor i més eficient funcionament de l'empresa resultant. Este és, precisament, l'incentiu de qui promou l'operació i la raó fonamental de lògica econòmica que subjau la sol·licitud de la concentració.

No obstant això, el que ací s'ha d'avaluar no és tant eixa lògica econòmica inapel·lable que deriva d'evidents beneficis per als promotors de l'operació, sinó en quina mesura estes millores d'eficiència, traduïdes en estalvis, i eixa superior capacitat per a oferir millors condicions per a oferir finançament i prestació d'una altra mena de servicis es materialitzaran i, sobretot, repercutir-se aigües-avall en els consumidors i clients. I este ha de ser precisament el centre de la nostra anàlisi, perquè la transmissió no és possible presumir-la de manera automàtica, en primer terme; i tampoc, ni molt menys, en tots els mercats. Com tampoc és possible presumir que no vagen a produir-se efectes nocius per a la competència i els consumidors, que a priori poden ser almenys de dos tipus. D'una banda, els anomenats efectes unilaterals, relatius al poder que ostentaria la nova entitat i la capacitat, derivada d'això, d'incrementar els preus o impactar negativament sobre l'eficiència dinàmica (pitjors condicions en les quals s'oferix el servici -tant en matèria d'obligacions, com de facilitats i comoditat per a la contractació i l'exercici dels drets-, alentiment de la innovació, reducció de la diversitat de productes, restricció d'output). Per una altra, els efectes coordinats, derivats estos últims de la facilitat de les estratègies d'alineament de conductes i, fins i tot, de

²⁶ No obstant això, estos estalvis no s'obtindran íntegrament conforme està plantat, almenys, inicialment: els costos de coordinar estes dos entitats que estaran funcionant paral·lelament provisional, de forma jurídicament independent, amb seus en diferents localitats; per a, en un moment posterior, fusionar-les seran ingents. La concentració de dos grans bancs presenta un clar risc que la grandària de l'entitat combinada porte a una burocràcia excessiva i a una menor flexibilitat, la qual cosa podria frenar la innovació a llarg termini i fer-la menys àgil davant nous desafiaments del mercat.

²⁷ No obstant això, existixen estudis que entenen que les economies d'escala no són rellevants des d'esta perspectiva. "Els resultats mostren que, encara que el progrés tecnològic ha facilitat l'obtenció d'economies d'escala en el sector bancari, estes no s'han convertit en un factor determinant a l'hora de realitzar fusions i adquisicions". SANFILIPPO AZOFRA, S., GARCÍA OLALLA, M., TORRE OLMO, B., "Fusiones y adquisiciones bancarias: importancia de la gestión y el tamaño en las entidades europeas", *Información Comercial Española, ICE: Revista de economía*, nº 837, 2007, pàgs. 273-296

possibles pràctiques col·lusòries, que podrien adoptar les empreses amb molta major facilitat a conseqüència d'una reducció del nombre d'operadors, afectant, en els dos casos, al benestar del consumidor, de forma indubtablement molt negativa.

Diferents destins poden donar-se als beneficis a dalt esmentats (i que, com s'ha assenyalat, no hi ha cap dubte que en pura lògica econòmica i d'eficiència hauran de produir-se d'autoritzar-se la concentració): d'una banda, la seua retenció per l'empresa (convertint-se en un increment dels *mark-ups* o millor rendiment del capital); alternativament, estos poden ser transmesos (íntegrament o en gran part) aigües-avall, que és l'únic escenari que justificaria l'autorització de l'operació sol·licitada (*consumer welfare standard*), sense que pugui considerar-se que sempre i necessàriament vaja a produir-se esta segona circumstància. Perquè això siga així, és necessari que existisquen uns certs condicionaments, ben derivats de la pròpia estructura de mercat, ben introduïts per via reguladora.

En concret, dos són les causes que sol entendre's que obliguen a la repercussió de beneficis en consumidors i clients aigües-avall, impeding així la retenció dels mateixos per part de les empreses. D'una banda, que a conseqüència de condicionants econòmics, o, dit d'una altra forma, per la pressió competitiva, que exercixen altres operadors o la força de la pròpia demanda no siga possible, sota pena d'arriscar-se a la pèrdua de quota de mercat, aspirar a una retenció excessiva i superior al que un mercat eficient garantix, d'estos guanys, la qual cosa requerirà de l'existència d'una competència efectiva en el mercat. Per una altra, i dins de les opcions reguladores existents, per motius jurídics tan concrets com la imposició de compromissos vinculants adquirits per part de la sol·licitant enfront de l'autoritat de competència consistents a traslladar estos avantatges de diferents formes, que perquè puguen funcionar de manera correcta, requereixen també d'uns certs condicionants que, al seu torn, poden incloure's en este instrument regulador com a mesures estructurals.

Respecte del primer motiu, ha de ser tingut en compte que estes empreses competidores poden ser actuals o potencials, i que perquè pugui funcionar la pressió ha de tindre capacitat efectiva per a pressionar i condicionar al reste dels operadors en la mesura en la qual el mercat en el qual s'opera present baixes barreres d'entrada o expansió. Com és obvi, esta segona causa es correspon amb factors compensatoris que contraresten el poder de les concentrades que, principalment, pot radicar en la pressió negociadora de la demanda. Esta es produïx de la mà de l'elasticitat de la pròpia demanda o de la concentració del poder també en ella (ex. monopsonios). Els dos factors haurien de corregir el comportament natural dels competidors dirigit a obtenir i retindre el major rendiment possible, obligant-los a mantindre o, fins i tot, millorar les condicions en preu i qualitat dels servicis que ofereixen.

En segon lloc, ens hem referit a un deïxuplinant no econòmic, sinó jurídic, consistent en uns compromisos als quals se sotmetria l'empresa resultant, que s'erigirien en una defensa del mercat que actuaria davant l'absència de suficient contrapés de competidors i demanda, i que impediria aprofitar esta nova situació de poder per a imposar unes condicions pitjors als qui es relacionaran amb ella.

En els subsegüents apartats s'analitzarà en quina mesura estos dos elements són presents i són suficients per a compensar el poder i els efectes nocius de l'operació analitzada, en la competència i, en última instància, en els consumidors.

De manera prèvia a la realització d'esta avaluació, voldria esta autoritat assenyalar que en el mercat bancari concorren una sèrie de circumstàncies que determina que els efectes de l'operació puguen tindre un abast profund i temporalment prolongat, com és l'existència de barreres d'entrada (tant jurídiques com econòmiques) considerablement elevades (derivades, entre altres, dels requisits d'estabilitat del sistema emmarcats en una intensa regulació que s'origina i desenrotlla després de la crisi financera mundial). Precisament per esta raó, la probabilitat que, alterada la configuració i estructura del mercat a conseqüència de l'autorització de la concentració, l'eventual impacte nociu que esta autorització cause pugui resoldre's per les pròpies dinàmiques del mercat en un període raonable de temps sembla un escenari remot. La cautela i les aproximacions conservadores en l'apreciació i anàlisi de si els perjudicis causats en el mercat poden ser esmenats o podran ser compensats (a conseqüència del poder de negociació que puguen exercir els clients, l'entrada de nous competidors, l'existència d'eficiències econòmiques, etc.) deu, per això, imposar-se.

I finalment, en preparació per a l'anàlisi que ha de ser realitzat, no ha de perdre's de vista que les autoritats en l'avaluació han de perseguir el compliment de l'objectiu central marcat pel legislador espanyol, expressat de manera clara en la pròpia LDC: el manteniment de la competència efectiva²⁸, impeding aquelles operacions que puguen

²⁸ Al marge dels quals pugui perseguir eventualment el Govern, en la seua oportuna intervenció (via art. 60 LDC, que, en segona fase, pot intervenir, a través del Consell de Ministres, en dos escenaris: quan s'haja resolt prohibir l'operació, sinó quan s'haja subordinat la mateixa al compliment de determinats compromisos proposats pels notificants o condicions), que pot valorar altres relacionats amb la protecció de l'interès

obstaculitzar-lo bé en tot o en part del mercat nacional, circumstància que es valorarà conforme als criteris arrellegats en l'art. 10 LDC²⁹.

2. SOBRE EL MERCAT COM A FACTOR DISCIPLINARI: EL PODER DE MERCAT

Sembla evident que l'efecte principal que produïx una concentració horitzontal (entre dos empreses directament competidores, com succeïx en este cas, on el BBVA i el Banc de Sabadell participen en els mateixos mercats o segments del mercat, d'acord amb l'anàlisi duta a terme per la CNMC) és la reducció de la competència, en el sentit de desaparició d'operadors del mercat. Esta circumstància ocasiona un doble efecte.

D'una banda, es reduïx la pressió competitiva, tant entre les empreses concentrades com en les altres que formen part del mercat. La dissipació d'esta pressió possibilita o facilita la producció tant d'efectes no coordinats com coordinats, que poden causar un perjudici durador als mercats, en detriment, en última instància, dels consumidors i usuaris. I això succeïx especialment quan la quota de mercat que s'addiciona a conseqüència de l'operació no és fútil, sinó que suma un percentatge considerable. Correlativament, augmenta el poder de mercat de l'empresa concentrada, de forma no necessàriament proporcional a les quotes resultants, requerint-se una anàlisi ulterior del mercat i del pes relatiu i de la pressió que exercixen altres operadors en este.

Es cert que estos dos efectes no són sempre suficientment nocius com perquè estiga justificat impedir que les empreses es concentren. Així mateix, també poden ser compensats, normalment perquè la quota que llança l'operació no pot considerar-se de posició de domini. De fet, prèvia modificació de la legislació de competència espanyola³⁰, la valoració de la concentració pivotava al voltant de la creació o reforçament d'una posició de domini³¹ i els seus efectes restrictius, previsibles o constatats³². Esta posició de domini creada o reforçada ja no és, no obstant això, un requisit d'ineludible prova de la norma, relativitzant-se la rellevància d'este element (les quotes que les empreses ostenten en el mercat), encara que mantenint-se com a indicatiu o font central de presumpció de potencial producció d'efectes anticompetitius. El focus d'atenció i element central de la valoració de la concentració s'ha redirigit cap a l'estudi de la capacitat i els incentius que té l'empresa, després de l'operació, per a actuar de manera anticompetitiva. Prova d'este canvi de perspectiva són intervencions en concentracions horitzontals en les quals, per si mateixes, les quotes de mercat rellevants podien no resultar indicatives de dominància³³.

Per a complementar esta relativització de les quotes de mercat, s'ha desenrotllat un test (*significant impediment of effective competition* (SIEC))³⁴, que permet valorar altres elements i ha facilitat l'adopció d'un enfocament basat en els efectes que l'operació pugui induir estructuralment sobre les dinàmiques resultants de mercat. Este permet analitzar si la concentració pot incrementar de manera significativa el poder de mercat de les empreses en perjudici dels consumidors i donar com a resultat dos tipus d'efectes: els no coordinats o unilaterals, la probabilitat dels quals augmentarà amb

general de la societat. (art. 10.4 LDC “4. El Consell de Ministres, a l'efecte del que es preveu en l'article 60 d'esta Llei, podrà valorar les concentracions econòmiques atenent criteris d'interés general distints de la defensa de la competència. En particular, s'entendrà com a tals els següents: a) defensa i seguretat nacional, b) protecció de la seguretat o salut públiques, c) lliure circulació de béns i servicis dins del territori nacional, d) protecció del medi ambient, e) promoció de la investigació i el desenrotllament tecnològics, f) garantia d'un adequat manteniment dels objectius de la regulació sectorial.”).

²⁹ “En concret, la Comissió Nacional de la Competència adoptarà la seua decisió atenent, entre altres, als següents elements:

- a) l'estructura de tots els mercats rellevants,
- b) la posició en els mercats de les empreses afectades, la seua fortalesa econòmica i financera,
- c) la competència real o potencial d'empreses situades dins o fora del territori nacional,
- d) les possibilitats d'elecció de proveïdors i consumidors, el seu accés a les fonts de subministrament o als mercats,
- e) l'existència de barreres per a l'accés a estos mercats,
- f) l'evolució de l'oferta i de la demanda dels productes i servicis de què es tracte,
- g) el poder de negociació de la demanda o de l'oferta i la seua capacitat per a compensar la posició en el mercat de les empreses afectades,
- h) les eficiències econòmiques derivades de l'operació de concentració i, en particular, la contribució que la concentració pugui aportar a la millora dels sistemes de producció o comercialització, així com a la competitivitat empresarial, i la mesura en què estes eficiències siguin traslladades als consumidors intermedis i finals, en concret, en la forma d'una major o millor oferta i de menors preus”.

³⁰ Llei 16/1989, de 17 de juliol, de Defensa de la Competència.

³¹ Esta és una aproximació que es manté a nivell europeu, per exemple, en les Directrius, ap. 2.

³² Encara que en la normativa europea de control de concentracions s'ha mantingut i, de fet, part de la doctrina sosté que la menció expressa a la creació i reforç d'una posició de domini ha impedit en moltes ocasions que la Comissió estenguera la seua actuació més enllà de monopoli o quasi-monopoli, encara que esta aproximació ha anat corregint-se gradualment per a posar en el centre de l'anàlisi l'increment del poder de mercat de les empreses després de la concentració, que es relaciona amb la possibilitat per a les mateixes d'augmentar de manera rendible els preus després de la concentració. AAVV, *Tratado de Derecho de la competencia. Unión Europea y España*, dirs. José María Beneyto, Jerónimo Maillo, Wolters Kluwer, 2017, pàg. 69.

³³ En la seua primera prohibició, en l'assumpte *Aerospatiale/Alenia/De Havilland* (1991), la Comissió va considerar, per exemple, que les quotes de les parts no reflectien suficientment el seu poder de mercat després de la concentració (aps. 13,18,22,52).

³⁴ Reglament (CE) núm. 139/2004 del Consell, de 20 de gener de 2004 (arts. 2(2) i 2(3)).

l'increment de la quota de mercat obtinguda; i els coordinats, que tenen en consideració la situació estructural del mercat.

Reconeix esta Comissió que es tracta d'una anàlisi que introduïx un cert nivell d'incertesa, perquè la valoració que es faça ve referida a un contra-fàctic futur, però el sacrifici de part dels avantatges derivats de la seguretat jurídica de la mà d'un estudi estàtic i centrat en les quotes de l'empresa, desatentent elements estructurals o d'incentius, en primer lloc, és contrari a les anàlisis d'eficiència generalment aplicats per les autoritats de la competència en l'actualitat i, en segon terme, ve àmpliament justificat per la necessitat de fer una avaluació econòmica, basada en els efectes i dinàmica, que comprenga millor les conseqüències d'una operació de concentració. En efecte, es tracta d'un test que té en compte les possibilitats que es produïsquen efectes anticompetitius de tipus estructural, això és, es valoren les operacions en funció de la possible o eventual obstaculització del manteniment d'una competència efectiva de l'empresa resultant. No es demana una quantificació estricta de l'efecte net de l'operació, perquè és impossible, atès que estem parlant de fenòmens hipotètics futurs, que poden estar impactats per molts condicionants diferents. En canvi, el que s'exigix és establir quin seria l'impacte esperat de la concentració en els mercats de referència, que demanda que l'autoritat pronostique i concrete els possibles problemes de competència, aprecie i argumente les raons pels quals es considera previsible que es produïsquen els efectes anticompetitius. Però en cap cas marca com a estàndard de prova que s'arriben a quantificar tals efectes o la probabilitat que es produïsquen.

Este hipotètic escenari post-concentració es compara normalment amb les condicions competitives existents en el moment previ a l'operació. Encara que a vegades pot acudir-se a la comparació amb futurs canvis que resulten raonablement predictibles en el mercat, la coneguda com a “hipòtesi alternativa” (com puguen ser possibles entrades o eixides d'empreses, futures innovacions tecnològiques, llançament de nous productes, caducitat de patents o altres drets de propietat industrial, liberalització o obertura a la competència, evolució marc reglamentari, etc.³⁵, però també, per exemple, concentracions de segona ronda o concentracions defensives que poden produir-se en alguns mercats³⁶). Això és, l'anàlisi prospectiva dels possibles efectes d'una concentració ha de tindre en compte quines seran les condicions de competència tant en presència com en absència de la concentració.

2.1. Quotes de mercat

Com s'ha posat en relleu en apartats anteriors, el mercat bancari espanyol és un mercat altament concentrat³⁷, al marge de l'operació sol·licitada, en el qual les quotes de mercat indiquen que al voltant del 70% del mercat està repartit entre els quatre operadors més potents en pràcticament tots els segments estudiats (que quedarien en tres, després de l'eventual autorització de la concentració) i que s'han mantingut relativament estables, variant de manera ressenyable a conseqüència de la reestructuració bancària després de la crisi i les subsegüents operacions de concentració que s'han anat succeint³⁸. Dit això, i malgrat que les principals operadores de banca tradicional participen en tots els segments que s'han definit per la CNMC i CE en mercats bancaris i financers en concentracions anteriors, la veritat és que les quotes que s'ostenten varien, encara que no significativament, entre ells. Ara bé, malgrat haver-se traçat esta diferenciació de mercats rellevants, els submercats o segments no poden considerar-se tampoc compartiments estancs i aïllats per diversos motius, entre altres: el primer radica en el fet que el finançament i l'operativa bancària se servix dels mateixos recursos (finançament creueua), podent transferir-se

³⁵ Directrius, ap. 9. Per exemple, en el cas Bayer/Aventis Crop Science (2002), en el qual la Comissió establí que la liberalització d'un mercat no sempre assegura la competència efectiva, sobretot quan la regulació imposa elevats costos i inversions per a nous entrants, com succeïa en el supòsit, conseqüència del compliment de les restriccions reguladores relatives a productes fitosanitaris.

³⁶ Es tracta de fusions o adquisicions que ocorren en resposta a canvis en el mercat o moviments estratègics d'altres empreses. Són operacions, impulsades per empreses mitjanes o grans, en virtut de les quals estes es protegeixen de ser adquirides fent-se menys atractives com *target* de compra. Este tipus d'operacions pot produir-se quan esdevenen canvis tecnològics, reguladors o del mercat, que impulsen ràpides ones de concentracions, que se succeïxen ràpidament al deslligament i incentivar més operacions subsegüents.

Esta és la raó central per la qual s'han produït les operacions de M&A en el mercat bancari. SANFILIPPO AZOFRA, S.; GARCÍA OLALLA, M.; TORRE OLMO, B., “Fusiones y adquisiciones bancarias: importancia de la gestión y el tamaño en las entidades europeas”, *Información Comercial Española*, ICE: *Revista de economía*, nº 837, 2007, pàgs. 273-296.

³⁷ Encara que d'acord amb el HHI, la concentració és “moderada”, la CNMC ha considerat, en altres contextos, que pot considerar-se que un mercat es troba concentrat quan els deu primers operadors representen el 80% del mercat i els tres primers més del 55%. Tals percentatges poden limitar significativament la competència, especialment si les empreses restants tenen quotes de mercat molt xicotetes. C119/2008 *Distrirutas/Gelesa/Siglo XXI/Logintegral* (2009).

³⁸ El gràfic publicat pel ECB mostra com, l'any 2000, la quota que controlaven conjuntament els 5 bancs de major entitat a Espanya aconseguia el 40% del mercat, mantenint-se relativament estable esta moderada concentració fins a 2009. No obstant això, en 2010, quan comença la reestructuració, concentració es dispersen, controlant, en 2018, el 68,5% del mercat 5 bancs, augmentant, en 2023 (l'últim any de la sèrie del qual hi ha dades), fins al 69,4%. (<https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/ssi/ssi.a.es.122c.s10.x.a1.z0z.z>).

riscos d'un segment a un altre; en segon lloc, que es tracta, en moltes ocasions de productes complementaris. A més, les operadores tenen els seus recursos integrats, per a aprofitar economies d'escala i millorar l'experiència dels clients (per exemple, les dades d'un client en banca minorista poden utilitzar-se per a oferir productes en altres segments, però també se servixen de les mateixes estructures -plataformes, departaments, etc.-).

És pacífic, i així s'ha considerat tradicionalment, que els efectes nocius sobre la competència es produïxen quan de la concentració resulta una empresa que té una quota de mercat especialment alta i l'operació es produïx amb una competidora immediata³⁹. No obstant això, i encara que és evident que com més gran siga la quota de mercat de les parts concentrades, més probable serà que l'operació pugui obstaculitzar de manera efectiva la competència⁴⁰, l'obtenció o reforçament d'una posició de domini ja no és un element essencial de la valoració. De fet, no és que no s'exigisca l'obtenció de posicions de domini en si mateixes (quotes per damunt del 50% del control del mercat) a conseqüència de l'operació, sinó que tampoc és determinant per a la valoració que la quota de mercat resultant es trobe per damunt de les dels seus principals competidors⁴¹. En esta línia, resultats per davall de 40% de quota també poden considerar-se perillosos per a la competència efectiva, depenent d'altres factors com: el nombre de competidors, la seua fortalesa, l'existència de restriccions a la capacitat o el grau de substituïbilitat dels productes de les parts, barreres d'entrada, etc.⁴².

En qualsevol cas, encara que a nivell comunitari s'haja determinat un sòl per davall del qual la probabilitat d'afectació al mercat i a la competència efectiva siga improbable (de no superar la nova empresa el 25% de quota)⁴³ és necessari aclarir dos qüestions. En primer lloc, ha de ser assenyalat que improbabilitat no equival a impossibilitat, i que, a conseqüència d'això, i depenent de les circumstàncies addicionals, haurà d'analitzar-se cas per cas valorant indicis distints de la quota, però que tenen rellevància en el funcionament del mercat. I, addicionalment, que este potencial port segur consistix en el fet que no es trobe la quota de mercat resultant per damunt d'eixe líndar en el mercat comú o en una part substancial d'este és, alguna cosa que, com es pot observar en les dades que obren en poder de la Comissió i que ressaltarem línia seguida, no es dona en el supòsit analitzat en totes les regions.

L'avaluació de circumstàncies addicionals a les quotes de mercat que ostente l'empresa post-concentració cobra, a més, especial rellevància quan ens trobem davant mercats oligopolístics i fortament regulats, com el bancari. En esta mena de mercats, encara que una operació no complisca amb les condicions que apuntarien indubitablement cap a l'aparició d'un innegable obstacle per a la competència (això és, quota conjunta equivalent a una posició de domini i quota conjunta per damunt de la dels competidors), la concentració podria implicar, no obstant això, la desaparició d'una important font de pressió competitiva, tant per a la part promotora com per al mercat en el seu conjunt (en el sentit de la resta d'operadors), obstaculitzant-se significativament la competència, facilitant i proporcionant la coordinació entre els diferents membres del resultat i reforçant oligopoli.

En l'escenari analitzat, s'ha calculat per la pròpia CNMC que, pel que fa al mercat minorista, que suposa el percentatge més important de l'activitat total del mercat bancari, la seua repercussió de l'operació jutjada a nivell nacional en els crèdits és considerable. I este segment és central, perquè precisament és aquell en el qual participen no sols consumidors finals (famílies -crèdit, crèdit al consum i crèdit hipotecari, que és indispensable per a l'accés a la vivenda i, a més, el tipus de contracte amb el qual es fidelitza i immobilitza als consumidors en una entitat-), sinó també petites empreses, que conformen en teixit empresarial del país. Així doncs, l'impacte del que succeisca en este mercat té conseqüències econòmiques sistèmiques en la mesura en què el sector productiu no pot operar al marge del finançament, que ha de ser competitiva, de manera que el màxim nombre d'operadors tinguen accés a la mateixa en les millors condicions (preu, però també qualitat) possibles.

Com reflectixen les dades, la quota conjunta nacional passaria a ser de [CONFIDENCIAL] amb quotes relativament estables durant els últims tres anys i representant Banc de Sabadell, respecte de la suma final un [CONFIDENCIAL]. A nivell autonòmic, en la Comunitat Valenciana, el resultat és encara més destacat (pel fet que la quota de mercat del Banc de Sabadell supera la mitjana nacional a Espanya), passant a ostentar la nova entitat un [CONFIDENCIAL]; destacant, per províncies, l'abast a Alacant, on s'asseguraria la nova entitat una quota del [CONFIDENCIAL], sent CaixaBank el següent competidor amb una quota del [CONFIDENCIAL] de mercat.

³⁹ Com més gran siga el grau de substituïbilitat dels productes de les empreses que es concentraran, més probable que els preus vagen a incrementar-se de manera significativa. Directrius, ap. 28.

⁴⁰ Directrius, ap. 27.

⁴¹ Directrius, ap. 25.

⁴² Directrius, aps. 17 ss Per exemple, en els crossings COMP/M.4439 Ryanair/Aer Lingus I i COMP/M.6663 Ryanair/Aer Lingus III, l'existència de barreres d'entrada estructurals (accés a slots congestionats) i legals, les modalitats d'entrada i expansió d'altres companyies, i els plans de competidors reals i potencials, van suposar que Comissió no autoritzara la concentració proposada en diverses ocasions.

⁴³ Directrius, ap. 18.

Esta situació pot qualificar-se a Alacant com semi-duopoli, en el qual més del 60% del mercat està repartit entre dos operadors.

En el subsegment de captació de depòsits (de famílies i Pimes), comptes corrents, d'estalvi i depòsits a termini, d'on s'obtenen gran part dels recursos per a les operacions actives, els resultats no presenten una naturalesa distinta. A nivell nacional, la quota conjunta de l'entitat concentrada aconseguiria el [CONFIDENCIAL]. En la Comunitat Valenciana, la quota es reforçaria, una altra vegada a conseqüència de la suma d'un percentatge superior de la quota del Banc de Sabadell, la presència del qual en la CV en este subsegment es troba per damunt de la mitjana en el mercat nacional, incrementant-se fins a adquirir el [CONFIDENCIAL]. I, més concretament, a la província d'Alacant, es presentaria amb un [CONFIDENCIAL] de quota de mercat agregada.

Finalment, en el marc de les sucursals i oficines, que representen gran part del cost en estructura (juntament amb el personal), les xifres, especialment en la CV són especialment preocupants. Es tracta d'un element que no sols actua com *proxy* dels efectes sobre l'activitat i depòsits (concentració de sucursals determina una extensió d'este poder cap a mercats o segments connexos com el crèdit i el depòsit), sinó també com a indicador de qualitat del servici prestat⁴⁴. Així, les entitats concentrades passarien a tindre una quota conjunta del [CONFIDENCIAL] a nivell nacional [CONFIDENCIAL]. En la Comunitat Valenciana, particularment a la província d'Alacant, l'efecte torna a ser significatiu, ja que la quota combinada de sucursals seria del [CONFIDENCIAL]. Encara que sembla que queda acreditat que no es generaria cap monopoli de sucursals a nivell municipal⁴⁵, sí que es consoliden duopolis en 50 municipis a Espanya i, addicionalment, se supera la quota de mercat del 50% de l'entitat consolidada (addicionant el Banc de Sabadell més del 15% de quota de mercat) en més de 96 municipis, molts dels quals es troben en la Comunitat Valenciana. Més detalladament encara, s'ha detectat que, en descendir a l'anàlisi per codi postal, es produïx un solapament de sucursals de les dos entitats la concentració de les quals es pretén en 738 casos⁴⁶. Molt vinculat amb este apartat es troba el de la disponibilitat de caixers. Mentres que la concentració a nivell nacional representa una quota del [CONFIDENCIAL] de l'entitat projectada, a Alacant, esta es duplica, aconseguint un [CONFIDENCIAL].

En el segment relatiu a la banca corporativa, a nivell nacional l'entitat conjunta obtindria una quota en 2023, que es correspondria amb el [CONFIDENCIAL] en crèdits i depòsits a empreses (representant l'addició del Sabadell més del 8%), amb un lleuger repunt respecte de 2022 a costa del mercat del Banc Santander; en banca privada; en concret, ostentaria un [CONFIDENCIAL] amb una tendència lleugerament alcista a conseqüència de l'augment de la quota de Banc de Sabadell a costa de bancs distints a les quatre grans entitats; mentres que en *lising* i *factoring* se saldaria l'operació amb unes quotes del [CONFIDENCIAL] respectivament.

En Servicis de pagament, poden diferenciar-se varis subsegments: emissió de targetes, adquisició i subministrament TPV.

Sobre els servicis d'emissió de targetes de pagament, en el marc nacional, l'entitat resultant quedaria com el segon operador del mercat, amb una quota del [CONFIDENCIAL] (representant el Banc de Sabadell un increment del [CONFIDENCIAL] respecte d'esta xifra). Per part seua, CaixaBank ostentaria el [CONFIDENCIAL], com a líder en este mercat i, finalment, el Banc Santander quedaria amb un [CONFIDENCIAL] (encara que en les targetes d'ús comercial, la quota [CONFIDENCIAL]). Es tracta d'un mercat que, a conseqüència de la directiva PSD2⁴⁷, que va entrar en vigor al gener de 2018 (això és, fa més de 5 anys) s'ha obert relativament a la competència i a noves solucions de pagament, com a agregadors de comptes, proveïdors de servicis d'iniciació de pagaments (PISP) i proveïdors de servicis d'informació de comptes (AISP). Després d'este període, en el qual s'ha permès l'entrada d'operadors innovadors digitals (les conegudes com *Big Tech* i el sector *Fintech*) l'èxit que han tingut, en comparació amb el poder de mercat que tenen estes empreses en altres sectors, pot ja avaluar-se que ha sigut, com a mínim, lent. De fet, el *Action Pla* de la Comissió Europea de març de 2017⁴⁸ sobre estratègia de la UE per a enfortir el mercat únic de servicis financers minoristes, orientat expressament cap al foment de l'entrada d'entitats *Fintech*, va identificar una falta de competència significativa en el mercat de servicis financers, especialment en productes bancaris i assegurances. Va considerar llavors la Comissió que el mercat no estava prou obert a la

⁴⁴ Com assenyala la pròpia CNMC en cita al BdE, la presencialitat és determinant a l'hora de demandar determinats servicis de banca minorista

⁴⁵ Encara que, com a mostra l'Annex I, almenys s'ha detectat un municipi a la província d'Alacant en el qual sí que es produïx esta situació: el Poble Nou de Benitatxell

⁴⁶ Annex I on es reflectix una anàlisi detallada de les oficines d'entitats de crèdit (restringint l'estudi exclusivament a bancs, caixes d'estalvi i cooperatives de crèdit) existents a 30 de juny del any 2024 a la província d'Alacant, d'acord amb les dades del Banc d'Espanya.

⁴⁷ Directiva (UE) 2015/2366 sobre servicis de pagament en tota la Unió Europea.

⁴⁸ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Consumer Financial Services Action Pla: Better Products, More Choice (COM/2017/0139).

innovació i que la falta de competència entre els proveïdors tradicionals de serveis financers limitava l'oferta de productes i serveis, així com les oportunitats dels consumidors per a triar entre alternatives més econòmiques i eficients. A conseqüència d'estes observacions, el *Action Pla* va proposar mesures per a reduir les barreres d'entrada l'existència de la qual també es va reconèixer.

El segment de serveis d'adquisició de l'operació de pagament (adquirència) llança uns resultats on la concentració també és evident, perquè l'efecte projectat de l'operació resulta en l'adquisició d'una quota que equival al [CONFIDENCIAL] del mercat en TPV i el [CONFIDENCIAL] en comerç electrònic.

Per part seua, la quota que s'aconseguiria en subministrament i gestió de TPV (serveis tècnics per a l'acceptació de pagaments en línia i caixers automàtics) ascendeix fins al [CONFIDENCIAL], limitant la innovació en un segment on hi ha poques opcions de maquinari i programari disponibles, generant mal enquadrament i un desajustament amb les iniciatives adoptades en el marc d'emissió de targetes de pagament.

Finalment, sobre la gestió i comercialització de fons de pensions, el resultat seria d'un [CONFIDENCIAL] respectivament. Incrementant-se, no obstant això, si es fa un desglossament més detallat, la quota de mercat per a la comercialització de plans de pensions individuals al [CONFIDENCIAL], de nou, a la província d'Alacant. El mercat de la comercialització i gestió té impacte, a més, des de la perspectiva de la integració vertical. Els bancs poden comercialitzar plans propis o en col·laboració amb gestores externes (banc distribueix plans de pensions d'altres entitats). Molts dels grans bancs espanyols compten amb les seues pròpies societats gestores de fons, la qual cosa els permet oferir plans de pensions propis. Però, a més, poden comercialitzar, com a intermediaris o agents, els productes d'altres gestores. La competència reduïda en este mercat pot generar problemes propis d'integració vertical, com de preferència pels productes del banc en la comercialització i promoció, servir-se de la base de clients del banc, venda creuada, etc. Afectant, evidentment, a l'amplitud i qualitat de l'oferta dels productes que reben (comissions i rendibilitat), però també aigües amunt a gestores independents, que tindran problemes de penetració en el mercat i de competència.

Estes dades revelen un grau de concentració preocupant en molts dels segments i amb especial impacte en algunes regions per a determinats mercats (fonamentalment en banca minorista). Encara que puga considerar-se que el grau de concentració, mesurat a través del HHI, llança uns resultats moderats, esta és una indicació merament inicial de la pressió competitiva eventual després de la concentració (assumint-se tradicionalment que índexs per davall del 25% de quota de mercat i un IHH corresponent a menys de 1000 o entre 1000 i 2000 -amb un delta inferior a 250- no solen ser preocupants) que ha de complementar-se amb una altra sèrie d'elements indicaris. Precisament per esta naturalesa purament orientativa, les valoracions obtingudes amb este càlcul poden matisar-se en funció de diverses circumstàncies⁴⁹, com, per exemple, el número i fortaleza dels competidors, existència de restriccions a la capacitat, grau de substituintibilitat dels productes, etc. Igualment, hem de ser conscients que este índex penalitza, sobretot, quan una empresa ostenta una quota extremadament alta (per exemple, una sola empresa representa el 60% de quota, quedant la resta del mercat altament fraccionat). Els resultats són més moderats si en supòsits pròxims a l'oligopoli, com és el cas, la qual cosa contribueix en gran manera a explicar el resultat esmorteït del índex en aplicar-se a la concentració analitzada. Precisament per això, las conclusions han d'aproximar-se amb cautela. Així, res revela sobre el comportament de les empreses, si competixen agressivament o no, independentment de les seues quotes, ni tampoc reflectix les barreres d'entrada, o l'elasticitat de la demanda, etc.

Al fil d'estes carències del HHI, existixen uns certs factors addicionals, encara relatius a la quota de mercat, però des de perspectives dinàmiques i parant esment a com s'interrelaciona amb la dels altres operadors, en els quals volem incidir, ja que ens sembla que tornen la concentració analitzada en una operació que presenta trets que la fan especialment perillosa per a la competència.

En primer lloc, ha de ser recordat que la concentració es produïx en un mercat que, prèvia operació, ja amb caràcter previ a l'operació, es troba moderadament concentrat i en el qual el grau de concentració augmentaria de manera sensible de resultes de l'operació (s'adquirix a un competidor directe, que exercia potencialment una pressió competitiva considerable⁵⁰, no perquè fora una empresa díscola, de nova entrada o innovadora, sinó per la quota de mercat que representava, sent un dels més rellevants a nivell espanyol (el quart respecte en el paràmetre de quota de mercat, amb quotes, en la major part de mercats, per damunt del 10%⁵¹) i perquè ha seguit unes estratègies en

⁴⁹ Per exemple, que el competidor que controla siga potencial o nouvingut al mercat, siga un innovador important, tinguen nombroses participacions creuades entre competidors en el mercat, es tracte d'una empresa díscola, hi haja ja indicis de coordinació en el mercat i una de les parts tinga una quota de mercat superior al 50%.

⁵⁰ Directrius, ap. 37.

⁵¹ Existixen exemples de concentracions en les quals les parts ostentaven quotes allunyades de les quals tradicionalment es consideren posició

el mercat sensiblement distintes com, per exemple, centrar la seua activitat en el segment empresarial (Pimes) a diferència d'altres bancs més generalistes amb major diversificació en banca minorista, igual que té un fort posicionament en diverses comunitats autònomes (CV, Catalunya, Illes Balears), la qual cosa determina que, encara que a nivell nacional l'impacte de la seua addició es diluïska, la quota addicional que aporta és considerable en territoris molt concrets.

Un dels elements de valoració es relaciona amb si el competidor pretesament controlat ha actuat en el passat com a important font de competència. Es tracta d'una comparació amb un passat que es pressuposa competitiu. El mercat bancari no sembla ser-ho perquè en un escenari pre-concentració, com ha quedat exposat, este ja estava considerablement concentrat. Encara que indicadors tradicionals com a preus elevats de manera prèvia a la concentració o la probabilitat que els competidors augmenten el subministrament davant el possible augment de preus⁵² tampoc són diriments al tractar-se d'un mercat on la contraprestació depén en gran manera d'una sèrie d'índexs fixats per l'Administració, igual que la contractació de productes també es troba considerablement determinada per la política expansionista o restrictiva del BCE, trobant-se les possibilitats d'actuació limitades per la regulació bancària (per exemple, amb ràtios de palanquejament i els riscos als quals poden exposar-se), sí que pot destacar-se una circumstància: s'observen alts margens de beneficis abans de la concentració⁵³, de lus que les pròpies entitats fan gala, referint-se a este aspecte i a la relativa anormalitat del mateix de manera reiterada en les comunicacions als seus accionistes alguna cosa que, en principi, si hi haguera competència, i especialment en tractar-se de substituïts quasi perfectes, no haguera de passar⁵⁴.

La part més problemàtica del juí que ha de ser realitzat, no obstant això, radica a analitzar si la concentració permet crear una estructura de mercat que facilite la col·lusió, això és, que la faça no sols possible, sinó plausible en atenció a l'existència d'efectes coordinats, alguna cosa que sembla particularment cert en el mercat bancari. Es considera que quan els operadors en qüestió disposen de quotes de mercat més similars, un semblant nivell d'integració vertical o una estructura de costos semblants, com succeïx en el mercat bancari espanyol, poden afavorir estes condicions. I permet que en una coordinació tàcita sense necessitat de recórrer a un acord col·lusori⁵⁵ que genere que les empreses no competisquen entre si, sinó al contrari, alineen el seu comportament respectiu, incrementant las condicions i declinant qualsevol forma de guerra de preus⁵⁶.

Entenem que esta concentració pot facilitar o tornar si cap més estable o efectiva la coordinació entre empreses que ja s'estaven coordinant abans de la concentració⁵⁷. En general, es considera que estos efectes són més probables

de domini (20-30%), que, sumades a altres elements, com el grau de concentració sota (existent empreses de grandària relativament significativa, encara que estant el 50% del mercat fragmentat en xicotets operadors) i que l'increment que suposava l'absorció d'una de les empreses (per davall del 5%), on es va descartar l'existència d'efectes anticompetitius (COMP/M.7184 – Marine Harvest/Morpol). Perquè ací la quota que s'adquirix del Banc de Sabadell és considerable.

⁵² Directrius, ap. 32.

⁵³ De fet, en revisar les estadístiques oferides una altra vegada pel BCE, s'aprecia, per exemple, que els bancs espanyols remuneren els dipòsits de famílies a la vista molt per davall dels bancs d'altres Estats del nostre entorn, en un 0,19, i a les empreses, 0,68 (per exemple, a Alemanya es fa en un 0,57 i 0,98 respectivament) (<https://data.ecb.europa.eu/main-figures/bank-interest-rates/deposits>). I, a més, amb una tendència, decreixent des de 2000, independentment dels cicles de tipus elevats o baixos (<https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/mir/mir.m.es.b.l21.a.r.a.2250.eur.n>). Per part seua, els préstecs tenen uns interessos de 7,42 per a famílies i 4,32 per a empreses, per damunt en els dos casos de la mitjana europea (<https://data.ecb.europa.eu/main-figures/bank-interest-rates/loans?tab=corporations>), marcant-se en este cas clarament el cicle de tipus elevats en 2022 per al cas de les empreses, però mantenint-se estable per al cas dels particulars (<https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/mir/mir.m.es.b.a2b.a.r.a.2250.eur.n>).

⁵⁴ Directrius, ap. 28.

⁵⁵ Sentència TPI Assumpte T-342/99, Airtours plc contra Comissió de les Comunitats Europees, ap. 61, oferix una definició de posició dominant col·lectiva «Per consegüent, pot crear-se una situació de posició dominant col·lectiva que obstaculitze de manera significativa la competència efectiva en el mercat comú o en una part substancial d'este a conseqüència d'una concentració quan, tenint en compte les pròpies característiques del mercat de referència i de la modificació que provocaria en la seua estructura la realització de l'operació, esta donaria lloc al fet que cada membre de l'oligopoli dominant, sent conscient dels interessos comuns, considerara possible, econòmicament racional i, per tant, preferible adoptar de manera duradora una mateixa línia d'acció en el mercat, amb la finalitat de vendre per damunt dels preus competitius, sense necessitat de celebrar un acord o recórrer a una pràctica concertada en el sentit de l'art. 81 ce (veure, en este sentit, la Sentència Gencor c. Comissió, abans citada, apartat 277), i això sense que els seus competidors actuals o potencials, ni els clients, ni tampoc els consumidors, puguen reaccionar d'un mode efectiu».

⁵⁶ Els models de Cournot i Bertrand, que afonten les seues arrels en la teoria de l'equilibri no-cooperatiu de Nash, determinen que les empreses en un règim simplificat de duopoli no coordinen el seu comportament, sinó que determinen les seues variables de producció i preu en funció del que creuen que faran els seus competidors. El model aconseguirà el seu punt d'equilibri quan les dos empreses hagen correctament conclòs la quantitat o preu que produirà el seu competidor i hagen adaptat la seua producció i preu respectivament. D'esta manera, cada empresa produïx la quantitat que maximitza el seu benefici, donada la producció dels seus rivals.

⁵⁷ Les proves d'una coordinació realitzada en el passat són un element important si les característiques del mercat de referència no han canviat de manera apreciable o si no és probable que ho facen en un futur pròxim, Directrius, aps. 40, 43.

quantto menys complex, amb productes poc diferenciats, més estable⁵⁸ i menys poblat siga l'entorn econòmic, alleugerint els problemes i desajustaments que poden produir-se en la coordinació, alguna cosa que, com hem assenyalat, concorre en este mercat en el qual, per exemple, es produïu un cert nivell d'homogeneïtzació dels productes en servicis bàsics, la contractació és en massa amb condicions generals, els preus base dels que es partixen són índexs públics transparents⁵⁹ i disponibles per a tots, existint, addicionalment, diverses entitats de supervisió constantment elaborant, en les seues facultats de control, informes sobre la marxa dels mercats, i comparadors digitals públicament disponibles⁶⁰. Els preus (interessos) es fixen de manera relativament senzilla presentant clares simetries en les seues estructures i composició entre les empreses del sector. Encara que és cert que s'operen xicotetes variacions en els diferencials, es partix generalment d'unes xifres estàndard (índexs de referència públics -Euríbor-, tipus d'interés fixats pel BCE i tipus de préstec interbancari), que només posteriorment es modifiquen en funció de les condicions personals del contractant, depenent també del seu poder de negociació. No obstant això, el punt de partida en la determinació del preu, que té un impacte innegable en el resultat final, és bastant homogeni en el sector bancari, especialment en banca minorista. Addicionalment, les empreses tenen estructures de costos bastant similars (origen del finançament els bancs -interna i externa-), amb quotes de mercat bastant pròximes, igual que les possibilitats d'integració vertical (asseguradores)⁶¹.

Finalment, ha de ser assenyalat que no considerem que el mercat bancari haja sigut alié en el passat a esta mena de fenòmens coordinats. Els contractes bancaris són, en la seua majoria, contractes atípics, sense un règim jurídic de Dret privat determinat per cap norma que requerisca l'aparició d'elements fixos i, per tant, on la llibertat de les parts és quasi absoluta. Malgrat este llenç contractual en blanc que se'ls oferix, porta la jurisprudència espanyola observant uns fenòmens d'alineació de condicions, especialment il·legals, en este mercat, que ha afectat, sobretot, a consumidors i Pimes⁶², en matèria, també, de defensa de la competència⁶³.

⁵⁸ S'entén que un creixement intern substancial d'algunes empreses en el mercat o la freqüent entrada de noves empreses poden ser indicis que la situació no és prou estable perquè la coordinació resulte probable (Directrius, aps. 44 i 45), alguna cosa que està lluny d'esdevindre en el mercat bancari espanyol.

⁵⁹ Com més transparent és el mercat, més senzill és realitzar un control de les desviacions de comportament de les empreses. Esta transparència depén, entre altres, de com es produïxen les transaccions en un mercat; és alta quan el mercat és obert i baixa quan els compradors i venedors negocien confidencialment i de manera bilateral, alguna cosa que, en banca minorista, succeïx relativament poc en existir escàs poder de negociació (Directrius, aps. 50).

⁶⁰ Directrius, ap. 47.

⁶¹ Directrius, ap. 48.

⁶² Per exemple, sembla curiós que, en el passat, quan s'ha demandat per la inclusió de determinades clàusules abusives en els contractes en massa i d'adhesió amb consumidors (en el segment minorista), els litigis hagen afectat transversalment la major part dels operadors de banca tradicional. Encara que es cert que no sempre afectaven a tots els grans bancs de la banca tradicional, sí que es pot observar una tendència generalitzada cap a la reproducció d'esta mena de comportaments. Alguns bancs més xicotets es van mantindre al marge d'estes pràctiques, la qual cosa és positiu, però esta circumstància subratlla al seu torn un fenomen preocupant: que la competència que exercix este tipus d'operadors és testimonial, al no haver aconseguit fer la pressió suficient per a excloure estes clàusules en els contractes amb els grans bancs.

Este és un escenari que no s'ha produït precisament de forma aïllada. Podem observar este fenomen d'alineació, entre altres, en relació amb les clàusules sol, dirigides a limitar l'impacte de la baixada dels tipus d'interés en hipoteques de tipus variable; però també ha succeït amb els gastós hipotecaris, obligant els clients a assumir la totalitat dels costos relatius a la notaria, registre, gestoria, etc., en contractar un préstec hipotecari. Així mateix, s'ha produït en clàusules relatives al venciment anticipat, que permetien al banc reclamar la totalitat del préstec per l'impagament d'una sola quota. Les clàusules de penalització relatives a interessos de demora excessius han patit una alineació similar; també, en alguns casos, l'ús d'índexs alternatius a l'Euríbor que han sigut objecte de controvèrsia per falta de transparència, etc.

Els canvis en el mercat i l'eliminació d'esta mena de clàusules no han vingut de la pressió competitiva i les dinàmiques internes del mercat, sinó que només s'han produït de la mà de jurisprudència, espanyola i europea, i del canvi de la normativa (Llei 5/2019, de 15 de març, reguladora dels contractes de crèdit immobiliari).

Encara que no s'ha considerat per les autoritats de competència que estiguérem davant pràctiques col·lusòries, estes tendències sí que semblen revelar una falta de diferenciació en el sector, que també s'ha estés cap a altres productes, com, per exemple, els servicis de pagament o depòsits. Així, es pot observar que es fixen comissions similars per servicis bàsics com el manteniment de comptes, emissió de targetes, transferències o retirada d'efectiu en caixers aliens a la seua xarxa, etc. Este fenomen, per exemple, va cridar l'atenció en 2021, quan moltes entitats van començar a cobrar comissions de manteniment a clients sense vinculació específica, com domiciliar la nòmina o contractar altres productes financers. I encara que alguna d'estes pràctiques puga respondre als estàndards del mercat, com, per exemple, la introducció de campanyes comercials similars de manera simultània (promocions d'hipoteques a tipus fix, etc.), o no incrementar la contraprestació en els casos de depòsits i comptes d'estalvi quan els tipus d'interés es van elevar argumentant excés de liquiditat, en qualsevol cas, es tracta d'una situació que sens dubte reflectix una falta de diferenciació real entre entitats.

Sense oblidar, per descomptat, l'escàndol de les participacions preferents o els bons convertibles, que va afectar a pràcticament totes les entitats de la banca tradicional (entre altres, Bankia, Novagalicia Banc, La Caixa, Caixa Catalunya (Catalunya Caixa), Banc Popular, Banc de València, etc.). En este cas, el que es qüestiona és l'alineació en la (qüestionable) qualitat i forma (falta de transparència) en la qual es comercialitzen una sèrie de productes d'inversió i estalvi.

En esta línia, i com observa la pròpia CNMC en la seua proposta de resolució en analitzar l'impacte de la concentració sobre la possibilitat de redirigir els clients del Sabadell cap als productes del BBVA de manera automàtica, s'arriba a la conclusió que "els productes de les dos entitats tenen unes condicions bastant similars en termes de comissions i condicions" i, quan s'observen diferències, es posa en relleu que les condicions són pitjors en el BBVA.

⁶³ Encara que l'Audiencia Nacional ha anul·lat molt recentment les multes de 91 milions d'euros imposades per la CNMC als quatre grans bancs

Considerem que ens trobem, en conseqüència, enfront d'un escenari clarament oligopolístic, on la concentració sol·licitada comporta l'eliminació d'importantes pressions competitives, entre si i per a la resta dels competidors. Entenem per això que l'operació pot donar lloc al reforç d'una posició de força en el mercat, que generarà l'oportunitat per a dur a terme conductes d'explotació d'esta, però, sobretot, que originarà un risc sensible de coordinació entre els membres de l'oligopoli, independentment que l'entitat resultant no tinga una quota de mercat apreciablement superior (o en absolut superior) a les dels seus competidors més pròxims. No és una situació extraordinària que les agències de competència observen estos escenaris també com altament arriscats⁶⁴ raó per la qual han requerit habitualment de l'oferta d'uns compromisos prou atractius com per a aprovar l'operació⁶⁵, alguna cosa que no entenem que concórrega en el present cas (vegeu l'apartat relatiu als compromisos).

2.2. Barreres d'entrada i expansió

L'entrada de nous competidors com a factor compensatori atencible requereix que es complisquen tres condicions. En primer lloc, que esta siga probable, la qual cosa depén de l'existència de barreres d'entrada en el mercat de referència, siguen estes de naturalesa legal, tècnica o estratègica. En segon lloc, que la entrada es produïska amb suficient promptitud, això és, que hos competidors potencials han de poder accedir al mercat amb la suficient rapidesa i perseverança com per a impedir l'exercici del poder de mercat. El compliment d'este requisit depén de les característiques i dinàmica del mercat en qüestió, així com de les aptituds que demostren posseir els competidors potencials. Finalment, la entrada ha de tindre una magnitud i abast suficient com per a impedir que la concentració tinga efectes anticompetitius, això és, ser prou important com per a dissuadir a les parts de la concentració de pujar els preus.

L'anàlisi de les barreres d'entrada respecte del mercat i sector en la concentració que ens ocupa ha de partir del reconeixement que, a Espanya, el sector bancari està liberalitzat, havent-se eliminat gran part de les barreres d'entrada jurídiques que tradicionalment havien existit. Igualment, pot considerar-se que tots els operadors tenen almenys, potencialment, accés a la tecnologia necessària per a operar en este, i que la informació sobre els preus és completa i està disponible per als consumidors i entitats.

No obstant això, estes afirmacions han de ser matisades fortament. En primer lloc, perquè es tracta d'un mercat que, si bé liberalitzat, està també moderadament concentrat⁶⁶ i intensament regulat (per mitjà de normativas nacional, europea i internacional), la qual cosa impacta sobre molts aspectes de l'operativa bancària i afavorix, en pro de l'estabilitat del sistema, la consolidació de grans bancs (ràtios de palanquejament i solvència, exigència de matalassos de capital, preferència per diversificació d'actius i presència internacional, etc.). I, en segon terme, perquè els recursos necessaris per a entrar i mantindre's en el mercat són considerables (per exemple, es tracta d'un sector on els beneficis de les economies d'escala i abast són considerables, la qual cosa genera un funcionament més ineficient d'aquelles empreses de dimensió reduïda o amb xarxes comercials menys rendibles; així mateix perquè el desenvolupament de la banca en línia de manera que produïska eficiències realment considerables i amb això de veraders avantatges competitius requereix d'un necessari control de dades del que els nous entrants difícilment disposen -a excepció del que pot succeir amb els *BigTech* que, com hem vist, també està enfrontant problemes

(Banc Santander, BBVA, Banc de Sabadell i CaixaBank) per concertar-se per a fixar el preu per damunt dels preus en condicions de mercat dels derivats que eren utilitzats com a cobertura del risc de tipus d'interés associat a crèdits sindicats per al finançament de projectes, la declaració d'infracció es manté.

⁶⁴ Per exemple, en el cas Hutchinson 3G Àustria/Orange Àustria (M6497 (2012)) es produïa una reducció dels operadors de xarxes de comunicacions mòbils a Àustria de quatre a tres: les parts (quart i tercer operador respectivament abans de la fusió) amb una quota global de mercat per un nombre total d'abonats del 20-30%, Telekom Àustria, amb el 40-50% i T-Mobile amb el 30-40%. A pesar que la concentració donava lloc sol'a el tercer operador austriac, amb una quota més baixa que les dels altres dos operadors, la Comissió va identificar problemes de competència, a saber, efectes unilaterals, donada l'eliminació d'Orange del mercat minorista de la prestació de servicis de comunicacions mòbils a clients finals. Entre els principals factors que es van tindre en compte: l'estructura del mercat, ja molt concentrat, i sense perspectives d'entrada de nous operadors, els alts coeficients de desviament entre les parts, els importants màrgens aconseguits i la importància de les parts abans de la concentració quant a l'adquisició de nou negoci. La Comissió va considerar que Hutchinson 3G era una important força competitiva en el mercat que contribuïa al fet que els preus en ell anaren baixos en comparació amb els altres estats membres i va estimar que els incentius per a competidor de manera agressiva disminuirien a conseqüència de la concentració. L'anàlisi de la Comissió preveia una important pujada de preus per part de l'entitat resultant de la concentració en segments determinats, que no seria compensada de manera completa i efectiva ni pels seus competidors ORM (que no tenien incentius per a augmentar l'oferta i baixar els preus en resposta a tal pujada) ni pels operadors virtuals o altres proveïdors de servicis actius en el mercat austriac.

⁶⁵ M.3653- Siemens VA Tech (2005) on es va aprovar l'operació condicionada a una sèrie de compromisos entre els quals podien trobar-se obligacions de desinversió (alienar una sèrie d'activitats i actius relacionats amb els segments on la concentració podria haver reduït significativament la competència), venda de parts del negoci (en el sector de l'automatització industrial), etc.

⁶⁶ A Espanya s'ha considerat barrera d'entrada la concentració de l'oferta, la posició de mercat, la grandària de les parts i dels seus principals competidors. (expedient C-0098/2008 Gas natural/Unión Fenosa).

d'accés al mercat-). Igualment, es tracta d'un sector en el qual la confiança dels consumidors en les entitats és clau per a l'estabilitat i rendibilitat de l'activitat, afavorint estes circumstàncies als incumbents i la seua reputació i fent complicat que, almenys en determinats segments, hi haja una tendència a la contractació en línia a conseqüència de la falta de confiança en la seguretat digital⁶⁷, però també per qüestions generacionals on s'aprecia una falta de familiarització amb les tecnologies digitals⁶⁸, i una preferència per la contractació física⁶⁹, especialment quan el producte és complex.

Estes circumstàncies determinen que la competència potencial, que normalment és rellevant en mercats de productes relativament homogenis, jugue un paper reduït en el mercat bancari perquè és improbable que els competidors augmenten substancialment els seus subministraments. La mera existència de capacitat de producció disponible no significa necessàriament, no obstant això, que pugua descartar-se automàticament el risc d'efectes anticompetitius, en tant que no n'hi ha prou que els competidors disposen d'esta capacitat, sinó que a més han de donar-se els correctes incentius perquè s'empren degudament.

D'altra banda, han d'analitzar-se igualment les barreres específiques vinculades al canvi de clients entre entitats, i en quina mesura compten aquells amb alternatives viables a les quals acudir en un mercat com el bancari on estes són habitualment limitades (i cada vegada més, a causa de les successives concentracions)⁷⁰. I això no sols per esta escassetat de proveïdors alternatius, sinó perquè el canvi implica costos considerables (sobretot en un segment minorista on predominen els préstecs hipotecaris). Encara que és cert que el marc normatiu actual facilita este canvi en el que concierneix, entre altres productes, a comptes corrents, fons d'inversió, plans de pensions i hipoteques, en moltes ocasions els costos de canvi són considerables i van més enllà del que la simplificació i facilitació merament jurídica dels mateixos pot aspirar a llimar⁷¹. Així, pot condicionar-se a una sèrie de conductes per part dels clients que ho obstaculitzen en la pràctica -des d'impediments relatius a l'accés a la informació, a l'execució material (escassetat d'oficines i d'horaris d'atenció al públic), penalitzacions econòmiques, tant directes com indirectes (en moltes ocasions, es contracten productes vinculats que ofereixen una sèrie de beneficis que, en diversificar entre bancs, es perden, reduint-se, per tant, la competència en mercats connexos d'aquells productes amb els quals es fidelitza al consumidor, com el préstec hipotecari per a vivenda)-. Són estes barreres que tenen un efecte considerable, atès que si l'operadora resultant decidira unilateralment incrementar els seus preus després de l'operació, els seus clients s'enfrontarien a dificultats no menors per a trobar fonts alternatives de subministraments. L'operació, a més, afectarà especialment clients vulnerables que tradicionalment hagen recorreguts a les dos parts a fi d'obtenir uns preus competitiu i per a les quals els costos referits tenen una major importància relativa⁷².

Igualment, en el mercat bancari, molts dels contractes que se subscriuen són de llarga duració, prolongant-se durant anys i amb clàusules de penalització per a supòsits en els quals es desitge rescindir els contractes anticipadament. Estos clients han de ser considerats com especialment vulnerables als augments de preus, de la mateixa manera que aquells que tradicionalment hagueren recorregut a les dos empreses que es concentraran a fi d'obtenir preus competitiu.

Adicionalment, considerem que l'entitat fusionada estaria en condicions d'impedir l'expansió dels seus competidors⁷³, no sols a conseqüència de pràctiques agressives de competència⁷⁴, sinó d'una següent onada de concentracions amb les quals pugua fagocitar-se els xicotets operadors que encara exercixen una certa pressió reminiscent en alguna concreta veta de mercat .

2.3. El poder de la demanda

El poder de negociació de la demanda és considerat en l'anàlisi tradicional de concentracions com a factor compensatori en entendre que esta pot contrarestar els efectes anticompetitius si disposa de poder de negociació suficient i efectiu⁷⁵. Esta possibilitat, en un mercat amb una demanda amb les característiques del mercat de

⁶⁷ PWC, "Digital Banking Survey", 2019.

⁶⁸ Deloitte, "Global Banking Consumer Survey", 2020, Accenture, "2020 Banking Study", 2021.

⁶⁹ Capgemini, "World Retail Banking Report", 2020.

⁷⁰ Directrius, ap. 31.

⁷¹ Arreplegant la CNMC una manifestació del Banc de Sabadell on s'argumenta que la taxa d'abandó d'una entitat bancària per consumidors és del 8,1%.

⁷² Directrius, ap. 31.

⁷³ Directrius, ap. 36.

⁷⁴ Que també poden produir-se com la clara reticència i agilitat a obrir l'accés a la banca oberta, malgrat la normativa PSD2, que obliga a compartir dades amb tercers autoritzats, que podrien ser les noves *Fintech*, al·legant raons de ciberseguretat

⁷⁵ Directrius, ap. 64 ss

finançament, no obstant això, és altament qüestionable. Així, han de considerar-se dos elements: la concentració de la quota de la demanda, però també l'elasticitat d'esta.

Per una part, és públic i notori que, en el segment de banca minorista, la demanda es troba altament atomitzada, la qual cosa impedeix individualment, exercir pressió per a combatre eficaçment unes taxes de concentració com les que llançaria l'entitat post-concentració. És possible considerar que la demanda pugui actuar com a poder compensatori en banca corporativa, per exemple, per a alguns clients grans de negociar amb el proveïdor per la seua grandària i importància comercial. No obstant això, no pot concloure's que el poder de negociació de la demanda compense suficientment els efectes negatius de la concentració si només garanteix que un segment determinat dels clients, amb una particular fortalesa de la negociació, pugui quedar a resguard del previsible augment significatiu dels preus o d'un empitjorament d'unes condicions determinades⁷⁶.

Sobre l'elasticitat, entesa com la capacitat de reacció davant increments o variacions de les condicions oferides per l'entitat, tampoc sembla probable que existisca capacitat per a trobar alternatives creïbles sense retards excessius, almenys en el segment de banca minorista, on les necessitats de crèdit i els llargs processos de negociació, són preemptions quan s'acudix a ell.

3. ELS REMEIS PROPOSATS

Les concentracions que presenten problemes de competència poden ser, no obstant això, autoritzades si tals obstacles observats per l'autoritat es resolen de manera adequada i suficient a través dels anomenats “compromisos” o “remeis” (art. 59 LDC i 69.5 Reglament), l'objecte del qual és el d'articular les condicions estructurals⁷⁷ necessàries perquè la competència efectiva, amenaçada per l'operació, no resulte afectada o pugui restablir-se. I la càrrega de la prova de la resolució del problema concurrencial descansa sobre la part promotora⁷⁸.

En ser l'objectiu central declarat de la proposició d'estos remeis l'aconseguir una certa garantia d'una estructura de preu competitiva, sembla que el més convenient per a aconseguir esta fi són els compromisos estructurals (que comprenen no únicament desinversions, sinó que es poden oferir fórmules alternatives com a rescissió d'acords d'exclusivitat, donar accés a competidors, o concedir llicències, compartir determinades infraestructures, reduir barreres d'entrada, etc.). No vol això significar que les autoritats descarten *prima facie* els remeis de comportament pur, que poden ser oportuns per a concentracions verticals i conglomerades, però s'exigix per a tals suposats una prova de la seua efectivitat més elevada⁷⁹.

D'altra banda, els remeis proposats han d'abordar tots els problemes de competència plantejats per la concentració i hauran de ser proporcionats al mal identificat⁸⁰, complets i efectius⁸¹, considerant-se que los compromisos relatius al comportament futur de l'entitat procedent de la concentració només s'admetran excepcionalment en circumstàncies molt concretes, en entendre que, per exemple, compromisos que consistisquen a no pujar els preus, no reduir les gammes de productes o suprimir marques, etc., no eliminaran en general els problemes de competència derivats de solapaments horitzontals⁸².

Els compromisos a analitzar en la concentració plantejada comprenen una sèrie de mesures.

Sobre els compromisos en relació amb els clients vulnerables (duració de 3 anys), l'entitat resultant els oferirà un producte nou (Compte per a clients vulnerables) als qui informaran que poden contractar el mateix en la seua pàgina web. L'autoritat considera que, precisament el fet d'haver-los identificat com a clients pertanyents a esta classe, amb menor accés a mitjans digitals i major dependència de servicis físics, al requerir que estos clients contracten el producte en línia, es contradiu l'objectiu del compromís. Addicionalment, es permeten dos retirades exclusivament de diners en efectiu sense càrrecs en una xarxa d'oficines que es veurà igualment afectada (i dos ocasions més a través de “correu cash”, que no està disponible en totes les oficines de correus o que ha de ser

⁷⁶ Directrius, ap. 67.

⁷⁷ Comunicació de la Comissió relativa a les solucions admissibles conformement al Reglament (CE) n o 139/2004 del Consell i al Reglament (CE) n o 802/2004 de la Comissió (2008/C 267/01) (d'ara en avant, “Comunicació”), ap. 15 i 17 preferint els compromisos de cessió.

⁷⁸ Comunicació, ap. 7.

⁷⁹ ROSENTHAL, THOMAS, *European merger control*, Nomos, 2010, pàg. 266. I l'expedient COMP/M.2220., aps. 531 ss.

⁸⁰ Sentència del Tribunal de Justícia (Gran Sala) de 14 de desembre de 2006, *Alrosa v. Comissió*, assumpte C-441/04 P, on s'arregla un mandat dirigit a la Comissió Europea, consistent en un deure d'actuar amb prudència i garantir que les solucions no siguin desproporcionades en relació amb els efectes anticompetitius de la concentració.

⁸¹ Comunicació, ap. 8 i 9.

⁸² Comunicació, ap. 17.

reservat prèviament en aquelles considerades "punts d'atenció rural", genera una certa incertesa al no conèixer si hi ha disponibilitat d'efectiu en tot moment), quan un dels aspectes problemàtics centrals és la desaparició d'oficines que els torna, al seu torn, en vulnerables. Este compromís no aborda adequadament les necessitats específiques dels clients vulnerables. Encara que sembla una mesura compensatòria, les restriccions i l'enfocament digital poden incrementar l'exclusió financera.

Sobre els compromisos en relació amb les comunicacions als clients (duració de 18 mesos), l'autoritat de competència considera que la informació i la transparència és un element indispensable de les relacions comercials lleials i efectiu en la protecció dels consumidors quan existix competència que els permeti adoptar decisions en existir alternatives competidores. Asi, encara que la informació sobre les noves condicions i com esta es transmet és important, no mitiga el problema subjacent de pèrdua d'alternatives competitives. Precisament, la distribució de mercat que resultaria de la concentració apunta a un empitjorament de l'estructura del mercat i de les condicions que els seran aplicables (per exemple, es concreta entre la informació que se'ls proporcionarà "les noves comissions aplicables com a resultat de la modificació"). En este sentit, semblaria també raonable que, en lloc de proporcionar informació sobre les millores dels productes "equiparables o millors" per a la contractació dels quals complisquen les condicions, se'ls apliquen directament previ subministrament d'informació. La transparència és necessària, però insuficient per a mitigar els efectes adversos d'una estructura de mercat menys competitiva. Este compromís no resol el problema de fons.

Sobre els compromisos en relació amb el manteniment de la presència física a través dels que assegura no abandonar (ni substituir per agent, ofibus o caixer) cap municipi en els quals a conseqüència de l'operació siga present alguna de les parts i només una o cap oficina competidora (duració de 3 anys), considerem que és un compromís insuficient que permet, com s'observa en les exclusions, tancar totes les oficines de l'entitat resultant a excepció d'una per municipi. Igualment, es compromet a no tancar oficines de la nova entitat resultant quan no hi haja una altra oficina de les parts a una distància inferior a 300 metres. Així mateix, s'obliga a mantindre oficines en codis postals en els quals el nivell de renda no depasse determinat llindar. L'horari de les oficines del Banc de Sabadell que es mantinguen i que disposen de servici de caixa mantindrà el servici en el mateix horari. Al reduir el nombre d'oficines, augmenta la càrrega de treball en les oficines restants, la qual cosa podria empitjorar la qualitat del servici. Així, s'està presentant una reducció d'output o empitjorament de la qualitat, atés que hi haurà més clients per a operar amb el mateix horari, empitjorant el servici que es presta. Igualment, el compromís té una duració curta (3 anys), insuficient per a garantir estabilitat en l'accés a servicis físics en el llarg termini.

Sobre els compromisos sobre les condicions comercials oferides en els codis postals de concentració elevada en termes de sucursals de les parts, l'entitat es compromet (amb una duració de 3 anys) a no modificar les condicions dels productes i servicis contractats pels clients residents en estos codis postals, excepte que es tracta de contractes per temps indefinit per als quals poden millorar les condicions, després de ser informats, igual que altres clients pertanyents a altres àrees. Tampoc se'ls imposaran recàrrecs per les operacions de finestreta si prèvia concentració l'operació haguera sigut gratuïta durant la vigència dels compromisos. Finalment, es compromet a continuar mantenint una sola política comercial a nivell nacional de productes i preus per al segment PIME. En este sentit, i concordant amb la valoració de la CNMC, considera esta autoritat que aplicar una base nacional estandarditzada en absolut proscriu la possibilitat que, en l'eventual negociació posterior de variació d'estes condicions, les Pimes que es troben en àrees especialment afectes puguem veure com el seu poder de negociació es reduïx de la mà d'absència d'alternatives de finançament.

Sobre els compromisos en relació al accés transitori als caixers automàtics, remei amb una duració de 18 mesos: BBVA assegura que de posar-se fi a l'acord que vincula al Banc de Sabadell amb les entitats adherides a la xarxa EURO 6000, s'oferirà als clients accés als caixers que eren titularitat del Banc de Sabadell en les mateixes condicions econòmiques. No obstant això, l'autoritat considera que estos clients que es beneficiaven de les oficines del Banc de Sabadell experimentaran una reducció dels seus drets en la mesura en la qual els compromisos tenen una duració curta, en comparació amb aquella prevista per al manteniment de presència física, però, a més, en qualsevol cas, el manteniment d'estos caixers no està garantit per a totes les oficines (altres compromís que s'han ocupat d'este problema han compromés mitjans alternatius (Correu-vos Cash) que no s'ha posat a la disposició dels clients de tercera entitats.

Sobre els compromisos sobre la desinversió dels excessos de participacions estatutàries en societats de gestió de pagaments, el BBVA es compromet a complir les obligacions estatutàries i parasocials en matèria de desinversió del percentatge de participació del capital social titularitat del grup que excedisca el límit previst en els mateixos com a resultat de l'adquisició de les accions del Banc de Sabadell o no exercir els drets de vot per al cas en què sudita desinversió no siga possible.

Sobre els compromisos sobre el manteniment de crèdits a Pimes (amb una vigència de 18 mesos), es compromet a mantindre les línies de circulat (venciment o renovació igual o menor d'un any) del Banc de Sabadell als seus clients i el volum de crèdit, de no ser que siguin evidents les condicions de deterioració financera del client. Al marge que no s'especifica en quines condicions es mantindrà, esta autoritat considera que un dels arguments principals d'una concentració és la d'aconseguir múscul econòmic suficient que permeti incrementar el nombre de productes a oferir. En canvi, el que s'advertix és d'una possible restricció d'output encoberta a través d'este compromís.

Finalment, sobre els compromisos en relació als servicis de adquirència, es compromet a reduir la quota de mercat per davall del nivell necessari per a no superar la del principal competidor, en un període de 24 mesos, que és excessivament prolongat, a més de no haver-se concretat, conforme disposa la Comunicació, de quina forma es produirà el mateix.

A la vista de les objeccions, considera l'autoritat que els compromisos oferits no garantixen amb la suficient extensió, seguretat i en un temps àgil que no vagen a produir-se els efectes unilaterals i coordinats anunciats.

4. AFECTACIÓ A PART DEL MERCAT ESPAÑOL

Esta Comissió és de l'opinió que, per les quotes de mercat aconseguides i els arguments exposats en els apartats que precedixen esta part final, pot considerar-se que l'operació projectada reduiria significativament la competència en el sector bancari espanyol a nivell nacional. Este concentració comporta un risc d'efectes coordinats propis d'un mercat concentrat, en el qual l'al voltant del 70% de quota de mercat en tots els segments estaria controlat per tres grans operadors, situació que generaria facilitats i incentius de coordinació i alineament tàcit en detriment dels consumidors i clients i unilaterals, consistents en menors incentius per a millorar el servici al client (impactant paràmetres de qualitat, com per exemple, l'assessorament, però també las condicions dels productes que s'oferixen, eliminant vies d'accés físic a estos, reduint *output*, etc.), majors costos (taxes i comissions), i preus menys competitius per als consumidors (remuneracions de depòsits), directa i indirectament a conseqüència de l'impacte en els clients no consumidors bancaris.

Així mateix, la operació promoguda per BBVA té un impacte especialment greu en part del mercat espanyol: Illes Balears, Catalunya i Comunitat Valenciana, com es pot concloure de les dades aportades per la pròpia CNMC i l'entitat sol·licitant. Les Comunitats afectades representen un PIB ressenyable a Espanya que, en 2022 (últimes xifres publicades per l'INE), es corresponen amb les següents: Barcelona 191.424.044, València 67.520.682, Alacant 41.051.389, Balears 35.465.293, Tarragona 26.735.171, Girona 23.289.183, Castelló 17.844.235, Lleida 13.705.408. En termes de població (famílies i consumidors), Barcelona representa en habitants per al mateix període, 5.727.615; València, 2.605.757; Alacant, 1.901.594; Balears, 1.176.659; Tarragona, 830.075; Girona, 793.478; Castelló, 590.616; Lleida, 441.443⁸³. Finalment, i per a aportar dades complementàries al PIB, volem ressaltar que l'operació és susceptible d'afectar un nombre considerable d'empreses registrades per cada una de les províncies afectades. En Alacant, en 2024, consten 140.468. En Illes Balears figuren 100.430; a Barcelona, 453.568; a Castelló, 39.437; en Girona, 64.130, Lleida, per part seua, té amb 32.028; Tarragona, 52.980; i finalment, València, 181.329.

Considerem que de les dades exposades pot deduir-se el profund impacte que la concentració generaria, no sols a nivell nacional, sinó especialment en les comunitats autònomes més afectades per ser allí major la presència dels operadors, àrees geogràfiques on s'alteraran estos mercats de manera més que significativa, que suposen un percentatge gens menyspreable de ciutadans i empreses que representen gran part del PIB espanyol (en concret, més d'una quarta part del mateix).

IV. CONCLUSIONS

En atenció a tot l'anterior, la CDCCV, responant a la sol·licitud d'informe realitzada per la CNMC, considera que una autorització de concentració com la presentada generaria una estructura de mercat que amb altes probabilitats causarà els efectes unilaterals i coordinats analitzats en apartats anteriors, que repercutiran en detriment del benestar no sols dels consumidors i empreses de la Comunitat Valenciana, on l'impacte de la concentració projectada és superior a la mitjana nacional, sinó també a nivell estatal.

A conseqüència d'això, es recomana prohibir la concentració davant la detecció de possibles obstacles a la

⁸³ INE, nota de premsa, a consultar en https://ine.es/prensa/cre_2022.pdf.

competència que considerem no resolts, esmenats o compensats ni per les eficiències al·legades ni pels compromisos oferits per l'entitat promotora.

ANNEX I

PROVÍNCIA D'ALACANT. OFICINES BANCÀRIES PER MUNICIPI I CP

Font: Banc d'Espanya, llistat oficines a 30 de juny de 2024

(<https://app.bde.es/exbwcui/exbwcuias/xml/arranque.html#>)

Segons les dades del Banc d'Espanya, a la província d'Alacant, a 30 de juny de 2024, existixen 613 oficines d'entitats supervisades amb tipus d'oficines operatives (excloses les de representació), de les quals:

- 429 corresponen a bancs (el 66,99% del total)
- 154 corresponen a Cooperatives de crèdit (25,12%)
- 17 són oficines de compravenda de moneda estrangera (2,77%)
- 7 són oficines de Caixes d'Estalvi (1,14%)
- 3 són entitats de pagament (0,49%)
- 2 són establiments financers (0,33%)
- 1 és una sucursal comunitària (0,16%)

Tenint en compte les oficines de les entitats de crèdit (bancs, cooperatives i caixes d'estalvi), a data de referència a la província existixen un total de 590 oficines, la distribució per entitats és la següent, de major a menor presència:

- Banc de Sabadell, 129 oficines (el 21,9% del total de la província)
- CaixaBank, 102 oficines (17,3%)
- BBVA, 76 oficines (12,9%)
- Cajamar Caixa Rural, S.C. c., 58 oficines (9,8%)
- Banc de Santander, 56 oficines (9,5%)
- Caixa R. Central, S.C.C, 50 oficines (8,5%)
- Bankinter, 26 oficines (4,4%)
- Eurocaja Rural, S.C.C, 18 oficines (3,1%)
- Deutsche Bank, 10 oficines (1,7%)
- Caixa R. Altea, C.C.V., 10 oficines (1,7%)
- Ibercaja, 7 oficines (1,2%)
- Kutxabank, 7 oficines (1,2%)
- Caixa d'Estalvis i M.P. d'Ontinyent, 7 oficines (1,2%)
- Caixa R. de Callosa d'en Sarrià , CCV, 5 oficines (0,8%)
- Abanca, 4 oficines (0,7%)
- Unicaja Banc, 4 oficines (0,7%)
- C.R. Albacete, C. Real i Cuenca, SCC (4 oficines, 0,7%)
- Caixa Popular-Caixa Rural, S.C.C.V (4 oficines, 0,7%)
- Caixa de Crèdit De Petrer, C.R.,CC (4 oficines, 0,7%)
- Banca March, 3 oficines (0,5%)
- Renda 4 Banc, 2 oficines (0,3%)
- Andbank España Banca Privada, 1 oficina (0,2%)
- Banc Pichincha España, 1 oficina (0,2%)
- Arquia Bank, 1 oficina (0,2%)
- Caixa C. dels Enginyers, S.C.C, 1 oficina (0,2%)

Per municipis i codis postals, tenint exclusivament en compte les oficines bancàries, les de les caixes d'estalvi i les de les cooperatives de crèdit, el resultat és el següent, sobre les 590 oficines existents d'eixes entitats, i tenint exclusivament en compte aquells municipis on existisca més d'una entitat bancària, o on existisca almenys una oficina del Banc de Sabadell o del BBVA:

MUNICIPI	CP	OBSERVACIONS
AGOST	03698	Tiene 3 entidades. 2 Bancos y 1 Cooperativa de Crédito 1 Banco de Sabadell (BSabadell) 1 Caixabank (Caixa) 1 Cajamar Caja Rural SCC (Cajamar)
ALBATERA	03340	Tiene 5 entidades, 3 bancos y 2 Cooperativas de crédito 1 BSabadell (CL Mesón 6) 1 BBVA (CL Mayo 6) 1 Caixabank 1 Caja R. Central, SCC

		1 Cajamar
ALCOI		<p>En Alcoi operan 9 entidades, de las que 5 son bancos (Bankinter, CaixaBank, B Santander, B Sabadell y BBVA), 1 es Caja de Ahorros (CA de Ontinyent), y 3 son cooperativas de crédito (Cajamar, Eurocaja Rural y Caixa Popular-Caixa Rural).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bankinter dispone de 1 oficina • CaixaBank dispone de 2 oficinas • Santander, dispone de 2 oficinas • Sabadell, dispone de 4 oficinas • BBVA, dispone de 3 oficinas <p>En total, los bancos disponen de 12 oficinas en Alcoi</p> <p>La CA de Ontinyent dispone de 3 oficinas Las cooperativas de crédito disponen de 3 oficinas, una por cada una de ellas.</p> <p>Por CP, la ordenación es la siguiente:</p>
	03800	Tiene 2 entidades, bancos 1 Bankinter 1 CaixaBank
	03801	Tiene 5 entidades. 3 Bancos, 1 Caja de Ahorros y 2 Cooperativas de crédito: 2 Oficinas del B de Santander 1 Oficina del BSabadell (Av País Valencià, 15) 1 Oficina del BBVA (Av. País Valencià, 40-42) 1 Oficina de la CA de Ontinyent 1 Oficina de Cajamar 1 Oficina de Eurocaja Rural SCC
	03802	Tiene 2 entidades, banco y CA: 1 BSabadell 1 CA Ontinyent
	03803	Tiene 3 entidades, bancos: 1 BSabadell (paseo Alameda, 43) 1 BBVA (paseo Alameda, 54) 1 CaixaBank
	03804	Tiene 4 entidades, 2 bancos, 1 CA y una CC 1 BSabadell (CL Valencia, 20) 1 BBVA (CL Sabadell 16) 1 CA Ontinyent 1 Caixa Popular-Caixa Rural SCC
ALFÀS DEL PI		<p>En Alfàs del Pi operan 6 entidades, de las que 4 son bancos (CaixaBank, B Santander, B Sabadell y BBVA), y 2 son cooperativas de crédito (Caixa R. Altea y Eurocaja Rural).</p> <ul style="list-style-type: none"> • CaixaBank dispone de 2 oficinas • Santander, dispone de 1 oficina • Sabadell, dispone de 2 oficinas • BBVA, dispone de 2 oficinas <p>En total, los bancos disponen de 7 oficinas en l'Alfàs del Pi</p> <p>Las cooperativas de crédito disponen de 3 oficinas, 2 de la Caixa Rural Altea y 1 de Eurocaja Rural.</p> <p>Por CP, la ordenación es la siguiente:</p>
	03580	Tiene 5 entidades, 4 bancos, 2 CC 2 Oficinas del BSabadell (Av. País Valencià 26, y Av del Albir, 14) 2 Oficinas del BBVA (CL Federico García Lorca, 33, y Av del Albir 2) 2 Oficinas de CaixaBank 2 Oficinas de Caixa R. Altea SCC 1 Oficina de Eurocaja Rural, SCC
	03581	Tiene 1 entidad, el Banco de Santander

<p>ALICANTE</p>	<p>En Alicante operan 20 entidades, de las que 15 son bancos (B Santander, B Sabadell, Caixa-bank, Arquia Bank, Bankinter, BBVA, Andbank España, Ibercaja, Kutxabank, Deutsche Bank, Banca March, Abanca, Unicaja, Banco Pichincha, y Renta 4 Banco), y 5 son cooperativas de crédito (Caja R Central, Caixa Enginyers, Cajamar, Eurocaja Rural y Caja Rural de Albacete, C. Real y Cuenca).</p> <ul style="list-style-type: none"> • B Sabadell, dispone de 20 oficinas • BBVA, dispone de 16 oficinas • Caixa-bank dispone de 15 oficinas • Santander, dispone de 12 oficinas • Cajamar Caja Rural, 6 oficinas • Unicaja banco, 4 oficinas • Bankinter dispone de 3 oficinas • Caja R. Central, 3 oficinas • Abanca, 2 oficinas • Kutxabank, 2 oficinas • Eurocaja Rural, 2 oficinas • Arquia Bank, 1 oficina • Andbank España Banca Privada, 1 oficina • Ibercaja banco, 1 oficina • Deutsche Bank, 1 oficina • Banca March, 1 oficina • Banco Pichincha, 1 oficina • Renta 4 Banco, 1 oficina • Caixa C. dels Enginyers, 1 oficina • C.R. Albacete, C. Real y Cuenca, 1 oficina <p>En total, los bancos disponen de 81 oficinas en Alicante. Las cooperativas de crédito disponen de 13 oficinas. El 21,3% corresponden a Banco de Sabadell y el 17% al BBVA. Estas 36 oficinas del Banco de Sabadell y del BBVA suponen el 38,3% del total en el municipio de Alicante</p> <p>Por CP, la ordenación es la siguiente:</p>
<p>03001</p>	<p>En este CP hay 5 oficinas:</p> <p>1 B Santander 1 B Sabadell 2 Caixa-bank 1 Arquia Bank</p>
<p>03002</p>	<p>En este CP hay 9 oficinas:</p> <p>2 B Santander 1 B Sabadell (Rambla Méndez Núñez, 15) 1 BBVA (Rambla Méndez Núñez, 42) 1 Bankinter 1 Andbank 1 Ibercaja 1 Kutxabank 1 Caixa-bank</p>
<p>03003</p>	<p>En este CP hay 15 oficinas:</p> <p>3 B Sabadell (Av. Dr. Gadea, 7; Av Federico Soto, 13; y Av Oscar Espí esq Pintor L. Casavona, s/n) 1 BBVA (CL General O'Donell, 11) 2 Caixa-bank 1 Deutsche Bank 1 B Santander 1 Banca March 1 Bankinter 1 Abanca 1 Unicaja 1 Caja R Central 1 Caixa C. del Enginyers 1 Cajamar</p>
<p>03004</p>	<p>En este CP hay 9 oficinas:</p>

		2 B Sabadell (Av Alfonso X El Sabio, núms. 14 y 32) 2 BBVA (Av. Alfonso X El Sabio, 12, y Av. de Alcoy, 2) 1 Banco Pichicha 1 Caixabank 1 Caja R Central 2 Cajamar
03005		Hay 6 oficinas: 1 B Sabadell (CL Pintor Gisbert, 7) 2 BBVA (CL Poeta Vicente Mojica, 7 y Av. Estación 8) 1 B Santander 1 Caixabank 1 C.R. Albacete, C. Real y Cuenca
03006		Hay 4 oficinas: 1 B Sabadell (Av. Orihuela, 82) 1 BBVA (Av. Orihuela, 136) 1 B Santander 1 Cajamar C.R.
03007		Hay 11 oficinas, de 6 entidades: 2 B de Sabadell (Av. Óscar Esplá, 37 y Pl. La Vía, s/n) 1 BBVA (CL Orión, 20) 3 B de Santander 3 Caixabank 1 Renta 4 Banco 1 Eurocaja Rural
03008		Hay 2 oficinas: 1 B de Sabadell (Av Elche, 178) 1 BBVA (CL Ramón Gómez Sempere, 8)
03009		Hay 3 oficinas: 1 B de Sabadell (Av. Novelda, 115) 1 BBVA (Av. Novelda, 59) 1 Cajamar CR
03010		Hay 3 oficinas: 1 B de Sabadell 1 Abanca 1 Caixabank
03011		Hay 1 oficina del B de Sabadell
03012		Cuenta con 4 oficinas de 3 entidades: 2 B de Sabadell (CL San Mateo, 25 y CL Jaime Segarra, 75) 1 BBVA (CL Maestro Alonso, 148) 1 B de Santander
03013		Cuenta con 4 oficinas, de dos bancos y dos cooperativas (cajas rurales): 1 BBVA 1 Caixabank 1 Caja R. Central 1 Eurocaja Rural
03014		-----
03015		Cuenta con 9 oficinas, de 8 entidades distintas, 7 bancos y 1 cooperativa: 1 B de Sabadell (Av Pintor Xavier Soler, 2) 1 BBVA (Av de Juan Sanchis Candela, 28) 1 B de Santander 1 Bankinter 1 Kutxabank 1 Caixabank 2 Unicaja Banco 1 Cajamar C.R.
03016		Cuenta con 1 oficina del BBVA
03112		Cuenta con 1 oficina del BBVA

	03540	Cuenta con 7 oficinas de 5 entidades bancarias: 2 B de Sabadell (Av Holanda, 10 y CL Deportista Sergio Cardell, 2) 1 BBVA (Av Costa Blanca, 117) 1 B de Santander 2 CaixaBank 1 Unicaja Banco
ALMORADÍ	03160	Cuenta con 5 entidades, 3 bancos y 2 cooperativas, con una oficina cada una de ellas: 1 B de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 Caja R. Central 1 Cajamar CR
ALTEA		Cuenta con 8 entidades, 7 bancos y 1 cooperativa, con un total de 11 oficinas, distribuidas en los siguientes CCPP:
	03581	1 Bankinter
	03590	2 B de Sabadell (CL conde de Altea, 66, y Av l'Alt Rei En Jaume I, 12) 1 BBVA (CL Jaime I, 33) 2 Caixa R. Altea 1 Deutsche Bank 1 B de Santander 1 Banca March 1 CaixaBank
	03599	1 Caixa R. Altea
ASPE	03540	Cuenta con 7 entidades, 4 bancos y 3 cooperativas, con una oficina cada una de ellas: 1 B de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 CaixaBank 1 Cajamar CR 1 Eurocaja rural 1 C.R. de Albacete, C. Real y Cuenca
BANYERES DE MA-RIOLA	03540	Cuenta con 6 entidades, 4 bancos, 1 caja de ahorros y 1 cooperativa, con una oficina cada una de ellas, distribuidas: 1 B de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 CaixaBank 1 CA y MP de Ontinyent 1 Cajamar CR
BENIDORM		Cuenta con 9 entidades, de las que 7 son bancos y 2 son cooperativas de crédito, que en total cuentan con 21 oficinas: 5 B de Sabadell 4 BBVA 3 B de Santander 3 CaixaBank 1 Bankinter 1 Abanca 1 Kutxabank 2 Caixa R. de Callosa d'En Sarrià 1 Eurocaja Rural La distribución por CCPP es la siguiente:
	03500	Existen 4 oficinas de las siguientes entidades: 2 B de Santander 1 Bankinter 1 Caixa R. de Callosa d'En Sarrià
	03501	Existen 7 oficinas de las siguientes entidades: 3 B de Sabadell 1 B de Santander

		1 Kutxabank 1 Caixabank 1 Eurocaja Rural
	03502	Existen 5 oficinas de las siguientes entidades: 1 B de Sabadell 2 BBVA 1 Abanca 1 CaixaBank
	03503	Existen 5 oficinas de las siguientes entidades: 1 B de Sabadell 2 BBVA 1 CaixaBank 1 Caixa R. de Callosa d'En Sarrià
BENISSA	03720	Existen 4 entidades, 3 bancos y una cooperativa de crédito con una oficina cada una de ellas: 1 B de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 Caixa R. Altea
BENITACHELL/POBLE NOU DE BENITATXELL (EL)	03776	Únicamente existe 1 oficina del B de Sabadell
BIAR	03410	Existen 3 entidades, 2 bancos y 1 cooperativa de crédito: 1 B de Sabadell 1 CaixaBank 1 Cajamar CR
BIGASTRO	03380	Existen 3 entidades, 2 bancos y 1 cooperativa de crédito: 1 B de Sabadell 1 CaixaBank 1 Caja R Central
CALLOSA DE SEGURA		Existen 7 entidades, 4 bancos y 3 cooperativas de crédito, con un total de 9 oficinas: 2 B de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 2 CaixaBank 1 Caja R. Central 1 Cajamar CR 1 Caixa R de Callosa d'En Sarrià Distribuidas en los siguientes CCPP:
	03360	Existen las siguientes 6 oficinas de las siguientes entidades: 1 B de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 CaixaBank 1 Caja R. Central 1 Cajamar CR
	03510	Existen las siguientes 3 oficinas: 1 B de Sabadell 1 CaixaBank 1 Caixa R de Callosa d'En Sarrià
CALP	03710	Existen 6 entidades, con otras tantas oficinas, de las que 5 son bancos y 1 cooperativa de crédito: 1 B de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 Bankinter 1 CaixaBank 1 Caixa R Altea
CAMPELLO (EL)	03560	Existen 7 entidades, 5 bancos y 2 cooperativas de crédito, que disponen 8 oficinas, distribuidas:

		2 B de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 Deutsche Bank 1 CaixaBank 1 Caja R Central 1 Cajamar CR
CASTALLA	03420	Existen 5 entidades, 3 bancos y 2 cooperativas de crédito, con otras tantas oficinas: 1 B de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 Cajamar CR 1 Eurocaja Rural
CATRAL	03158	Existen 3 entidades, 2 bancos y 1 cooperativa de crédito: 1 B de Sabadell 1 CaixaBank 1 Caja R Central
COCENTAINA	03820	Existen 5 entidades, 3 bancos, 1 caja de ahorros y 1 cooperativa de crédito: 1 B de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 CAyMP de Ontinyent 1 Cajamar CR
COX	03350	Existen 5 entidades, 3 bancos y 2 cooperativas de crédito: 1 B de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 Caja R Central 1 Cajamar CR
CREVILLENT	03330	Existen 6 entidades, 4 bancos y 2 cooperativas de crédito, con un total de 7 oficinas: 2 B de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 B de Santander 1 Caja R Central 1 Cajamar CR
DÈNIA	03700	Existen 11 entidades, 9 bancos y 2 cooperativas de crédito, con un total de 12 oficinas: 1 B de Sabadell 1 BBVA 2 CaixaBank 1 B de Santander 1 Deutsche Bank 1 Banca March 1 Bankinter 1 Ibercaja Banco 1 Kutxabank 1 Caixa Popular Caixa Rural 1 Cajamar CR
DOLORES	03150	Existen 5 entidades, 3 bancos y 2 cooperativas de crédito, con otras tantas oficinas: 1 B de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 Caja R Central 1 Cajamar CR
ELX / ELCHE		En el municipio de Elx/Elche, operan 14 entidades, de las que 10 son bancos y 4 cooperativas de crédito, con un total de 58 oficinas, distribuidas por entidades en: <ul style="list-style-type: none">• B Sabadell, dispone de 15 oficinas• BBVA, dispone de 6 oficinas• Caixabank dispone de 12 oficinas• Santander, dispone de 8 oficinas• Cajamar Caja Rural, 5 oficinas

	<ul style="list-style-type: none"> • Bankinter dispone de 2 oficinas • Caja R. Central, 2 oficinas • Eurocaja Rural, 2 oficinas • Renta 4 Banco • Abanca, 1 oficina • Kutxabank, 1 oficina • Ibercaja banco, 1 oficina • Deutsche Bank, 1 oficina • C.R. Albacete, C. Real y Cuenca, 1 oficina <p>En total, los bancos disponen de 48 oficinas en Elx. Las cooperativas de crédito disponen de 10 oficinas. El 26% corresponden a Banco de Sabadell y el 10% al BBVA. Estas 21 oficinas del Banco de Sabadell y del BBVA suponen el 36,2% del total en el municipio de Elx/Elche</p> <p>Por CP, la ordenación es la siguiente:</p>
03194	Existen 2 entidades, con otras tantas oficinas: 1 CaixaBank 1 Caja R Central
03195	Existen 2 entidades, con otras tantas oficinas: 1 CaixaBank 1 Caja R Central
03201	Existen 11 entidades, con 17 oficinas: 3 B de Sabadell 1 BBVA 4 CaixaBank 2 B de Santander 1 Deutsche Bank 1 Ibercaja Banco 1 Kutxabank 1 Caja R Central 1 Cajamar CR 1 Eurocaja Rural 1 C.R. Albaacete, C.Real y Cuenca
03202	Existen 7 entidades, con 13 oficinas: 3 B de Sabadell 2 BBVA 2 CaixaBank 2 B de Santander 1 Renta 4 Banco 1 Bankinter 2 Cajamar CR
03203	Existen 3 entidades, con 5 oficinas: 2 B de Sabadell 2 B de Santander 1 CaixaBank
03204	Existen 4 entidades, con 6 oficinas: 3 B de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 Cajamar CR
03205	Existen 3 entidades, con 4 oficinas: 2 B de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander
03206	Existen 2 entidades, con 1 oficina cada una: 1 BBVA 1 CaixaBank
03292	1 Oficina de CaixaBank
03294	1 Oficina de B de Sabadell

	03295	1 Oficina de Abanca
	03320	Existen 3 entidades con una oficina cada una: 1 B de Sabadell 1 CaixaBank 1 Cajamar CR
	03600	1 Oficina de Bankinter
ELDA	03600	Existen 9 entidades, con 11 oficinas, de las que 9 son bancos y 3 cooperativas de crédito: 3 B de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 Bankinter 1 Ibercaja Banco 1 CaixaBank 1 Caja R Central 1 Eurocaja Rural 1 Caja de Crédito de Petrel CR
FINESTRAT	03509	Existen 3 entidades, con 4 oficinas. 2 bancos y 1 cooperativa de crédito: 2 Banco de Sabadell 1 CaixaBank 1 Cajamar CR
GATA DE GORGOS	03740	Existen 3 entidades con otras tantas oficinas: 1 B de Sabadell 1 CaixaBank 1 Cajamar CR
GUARDAMAR DEL SEGURA	03140	Existen 6 entidades, con otras tantas oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 CaixaBank 1 Caja R Central 1 Cajamar CR
IBI	03440	Existen 8 entidades, con otras tantas oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 CaixaBank 1 Bankinter 1 C.A. y M.P. de Ontinyent 1 Caixa Popular – Caixa Rural 1 Cajamar CR
JAVEA/XABIA	03730	Existen 6 entidades, con 9 oficinas: 2 Banco de Sabadell 2 BBVA 2 CaixaBank 1 B de Santander 1 Bankinter 1 Cajamar CR
JIJONA/XIXONA	03100	Existen 4 entidades con otras tantas oficinas: 1 B de Sabadell 1 B de Santander 1 CaixaBank 1 Cajamar CR
MONOVAR/MONÓVER	03640	Existen 6 entidades, con otras tantas oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 B de Santander 1 Eurocaja Rural 1 Cajamar CR

MONTESINOS (LOS)	03187	Existen 3 entidades: 1 B de Sabadell 1 CaixaBank 1 Caja R Central
MURO DE ALCOY	03830	Existen 6 entidades, con otras tantas oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 B de Santander 1 CA y MP de Ontinyent 1 Cajamar CR
MUTXAMEL	03110	Existen 4 entidades: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 Cajamar CR
NOVELDA	03660	Existen 7 entidades, con otras tantas oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 B de Santander 1 Bankinter 1 Cajamar CR Eurocaja Rural
NUCIA (LA)	03530	Existen 4 entidades, con otras tantas oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 Caixa R. Altea
ONDARA	03760	Existen 5 entidades, con otras tantas oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 CaixaBank 1 Caixa R. Altea
ONIL	03430	Existen 3 entidades, con otras tantas oficinas: 1 BBVA 1 CaixaBank 1 Deutsche Bank
ORBA	03790	Existen 2 entidades, con otras tantas oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 Caixa R. de Callosa d'En Sarrià
ORIHUELA		<p>En el municipio de Orihuela, operan 7 entidades, de las que 5 son bancos y 2 cooperativas de crédito, con un total de 35 oficinas, distribuidas por entidades en:</p> <ul style="list-style-type: none">• B Sabadell, dispone de 7 oficinas• BBVA, dispone de 2 oficinas• Caja R. Central, dispone de 16 oficinas• CaixaBank dispone de 4 oficinas• Bankinter dispone de 3 oficinas• Santander, dispone de 1 oficina• Cajamar Caja Rural, 1 oficinas• Ibercaja banco, 1 oficina <p>En total, los bancos disponen de 18 oficinas en Orihuela. Las cooperativas de crédito disponen de 17 oficinas. El 20% corresponden a Banco de Sabadell y el 5,7% al BBVA. Estas 9 oficinas del Banco de Sabadell y del BBVA suponen el 25,7% del total en el municipio de Orihuela.</p> <p>Por CP, la ordenación es la siguiente:</p>

	03189	Hay 5 entidades, con 7 oficinas: 3 B de Sabadell 1 BBVA 1 Bankinter 1 CaixaBank 1 Caja R Central
	03192	1 Oficina de Bankinter
	03300	Hay 8 entidades que cuentan con 16 oficinas: 3 B de Sabadell 1 BBVA 6 Caja R Central 2 CaixaBank 1 B de Santander 1 Bankinter 1 Ibercaja Banco 1 Cajamar CR
	03310	1 oficina de Caja R Central
	03311	1 oficina de Caja R Central
	03312	2 oficinas de Caja R Central
	03313	2 oficinas de Caja R Central
	03314	1 oficina de Caja R Central
	03315	3 oficinas: 1 B de Sabadell 1 CaixaBank 1 Caja R Central
	03318	1 oficina de Caja R Central
PEDREGUER	03750	Existen 3 entidades con oficinas: 1 B de Sabadell 1 CaixaBank 1 Cajamar CR
PEGO	03780	Existen 4 entidades, con otras tantas oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 Cajamar CR
PETRER	03610	Existen 5 entidades, con 8 oficinas: 2 Banco de Sabadell 1 BBVA 3 Caja de Crédito de Petrel 1 CaixaBank 1 Eurocaja Rural
PILAR DE LA HORADADA	03190	Existen 7 entidades, con otras tantas oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 CaixaBank 1 Deutsche Bank 1 Caja R Central 1 Cajamar CR
PINOS (EL)/PINOSO	03650	Existen 4 entidades con oficinas: 1 B de Sabadell 1 CaixaBank 1 Cajamar CR 1 CR de Albacete, C. real y Cuenca
POLOP	06520	Existen 2 entidades:

		1 B de Sabadell 1 Caixa R de Callosa d'En Sarrià
RAFAL	03369	Existen 2 entidades: 1 B de Sabadell 1 Caja R Central
ROJALES	03170	Existen 5 entidades que cuentan con 6 oficinas: 2 B de Sabadell 1 BBVA 1 Bankinter 1 CaixaBank 1 Caja R Central
ROMANA (LA)	03669	Cuenta con 2 entidades: 1 B de Sabadell 1 Cajamar
SAN FULGENCIO	03177	Cuenta con 3 entidades: 1 B de Sabadell 1 Bankinter 1 CaixaBank
SAN VICENTE DEL RASPEIG/SANT VICENT DEL RASPEIG	03690	Existen con 9 entidades que cuentan con 12 oficinas: 3 B de Sabadell 1 BBVA 2 B de Santander 1 Bankinter 1 Ibercaja Banco 1 CaixaBank 1 Caja R Central 1 Cajamar 1 Eurocaja Rural
SANT JOAN D' ALACANT	03550	Existen 8 entidades, con otras tantas oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 CaixaBank 1 Ibercaja Banco 1 KutxaBank 1 Eurocaja Rural 1 Cajamar CR
SANTA POLA	03130	Existen 6 entidades, con 9 oficinas: 2 Banco de Sabadell 2 BBVA 2 CaixaBank 1 B de Santander 1 Bankinter 1 Caja R Central
SAX	03630	Existen 5 entidades, con otras tantas oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 Eurocaja Rural 1 Cajamar CR
TEULADA	03724	Existen 7 entidades, con 8 oficinas: 1 Banco de Sabadell 1 BBVA 2 CaixaBank 1 B de Santander 1 Deutsche Bank 1 Bankinter 1 Cajamar CR
TORREVIEJA		En el municipio de Torrevieja, operan 9 entidades, de las que 7 son bancos y 2 cooperativas de crédito, con un total de 24 oficinas, distribuidas por entidades en:

		<ul style="list-style-type: none"> • B Sabadell, dispone de 7 oficinas • BBVA, dispone de 3 oficinas • CaixaBank dispone de 3 oficinas • Santander, dispone de 3 oficinas • Deutsche Bank, 2 oficina • Bankinter dispone de 2 oficinas • Caja R. Central, dispone de 2 oficinas • KutxaBank, 1 oficina • Cajamar Caja Rural, 1 oficina <p>En total, los bancos disponen de 21 oficinas en Torrevieja. Las cooperativas de crédito disponen de 3 oficinas. El 29,2% corresponden a Banco de Sabadell y el 12,5% al BBVA. Estas 10 oficinas del Banco de Sabadell y del BBVA suponen el 41,7% del total en el municipio de Torrevieja.</p> <p>Por CP, la ordenación es la siguiente:</p>
	03180	Operan 6 entidades, con las siguientes 10 oficinas: 1 BBVA 2 Deutsche Bank 2 B de Santander 2 Bankinter 1 CaixaBank 2 Caja R Central
	03181	Operan 4 entidades que cuentan con 7 oficinas: 3 B de Sabadell 2 CaixaBank 1 B de Santander 1 KutxaBank
	03182	Existen 2 entidades con oficinas: 1 B de Sabadell 1 Cajamar CR
	03183	Únicamente hay 1 oficina del B de Sabadell
	03184	Únicamente hay 1 oficina del B de Sabadell
	03185	Únicamente hay 1 oficina del BBVA
	03188	Hay dos oficinas: 1 B de Sabadell 1 BBVA
VERGER (EL)	03770	Existen 4 entidades con otras tantas oficinas: 1 B de Sabadell 1 BBVA 1 CaixaBank 1 Cajamar
VILLAJOSYOSA/VILAJOSYOSA(LA)	03570	Operan 7 entidades que cuentan con 8 oficinas: 2 B de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 Bankinter 1 CaixaBank 1 Caja R Central 1 Caixa R Altea
VILLENA	03400	Operan 9 entidades que cuentan con 10 oficinas: 2 B de Sabadell 1 BBVA 1 B de Santander 1 Bankinter 1 CaixaBank 1 Caja R Central 1 Cajamar CR 1 Eurocaja Rural

		1 Caixa Popular-Caixa Rural
XALÓ	03727	Cuenta con 3 entidades: 1 B de Sabadell 1 CaixaBank 1 Caixa R Altea